

Tuiki tuiki tähtönen

Vuorovaikutusleikkiopas

Eveliina Finnilä & Varpu Kaisto

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

4/2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijät Eveliina Finnilä, Varpu Kaisto	Sivumäärä 61 ja 5 liitesivua
Työn nimi Tuiki tuiki tähtönen- vuorovaikutusleikkiopas	
Ohjaava opettaja Kim Lindblad, Lea Leminaho	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Onnelan lastenkoti, Oulu	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on rakentaa ja vahvistaa lapsen sekä vanhemman välistä vuorovaikutusta vuorovaikutusleikkioppaan avulla. Vuorovaikutusleikkioppaassa on kerrottu yksinkertaisesti ja lyhyesti mitä vuorovaikutus, katse, hoiva, kosketus ja tunteiden näyttäminen viestivät lapselle. Oppaassa on perinteisiä loruja ja leikkejä sekä lasten värikkäitä piirustuksia.</p> <p>Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön lasten ja vanhempien välillä voi olla usein varhaisen vuorovaikutuksen ongelmia. Vuorovaikutusleikkiopas on tarkoitettu työvälineeksi Onnelan lastenkodin ja Perhekuntoutusyksikön lasten vanhemmille, sijais- ja adoptiovanhemmille sekä molempien yksiköiden työntekijöille.</p> <p>Opinnäytetyön merkitys ammattialalle näkyy työvälineenä Onnelan ja Perhekuntoutusyksikön työntekijöiden työssä. Työntekijöiden avulla opas siirtyy perheiden koteihin, jonka vaikutus näkyy vahvempana vuorovaikutuksena lapsen ja vanhemman välillä. Oppaan tekijöille opas on yksi tarpeellinen työväline yhteisöpedagogin työhön. Opasta voidaan käyttää työvälineenä vuorovaikutuksen lisäämiseksi työskennellessä lasten ja perheiden kanssa. Opasta hyödynnetään meneillään olevassa Lohikentän juhla 2010- hankkeessa. Hankkeessa toimii perhekerho kevään 2010 aikana. Opas luovutetaan perhekerhon perheiden käyttöön. Toinen oppaan tekijöistä markkinoi opasta mahdollisesti tulevassa projektissaan muihin työyhteisöihin syksyn 2010 aikana.</p> <p>Toiminnallisen opinnäytetyön produktin saavuttamiseksi tehtiin laadullinen tutkimus. Tutkimuksessa selvitettiin produktin tarpeellisuutta, Theraplay-menetelmän tunnettavuutta ja kokemuksia sekä oppaan mahdolliset kehittämisideat toteuttamalla teemahaastattelu kohderyhmän työntekijöille ja vanhemmille. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimusta varten haastateltiin puolistrukturoidulla kysymyksillä kahdeksaa Onnelan ja perhekuntoutusyksikön työntekijää sekä kahta yksiköiden lasten vanhempaa. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysi menetelmällä. Haastattelut tukivat lähtökohtalettamusta eli opas nähtiin erittäin tarpeellisena työvälineenä.</p> <p>Opinnäytetyön tilasi Onnelan lastenkoti. Tilaus laajeni myös Perhekuntoutusyksikköön.</p>	
Asiasanat Theraplay, kiintymyssuhdeteoria, varhainen vuorovaikutus, persoonallisuuden kehitys, lastensuojelu, vanhemmuus, toiminnalliset menetelmät, kvalitatiivinen tutkimus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree Programme in Civic Activity and Youth Work

ABSTRACT

Author Eveliina Finnilä, Varpu Kaisto	Number of Pages 61 and 5 attached pages
Title Twinkle Twinkle Little Star Interactive Play Guide	
Supervisor Kim Lindblad, Lea Leminaho	
Subscriber and/or Mentor Onnela Children's Home, Oulu	
Abstract <p>The goal of this final thesis is to build up and reinforce the interaction between a parent and a child with the help of an interactive play guide. The guide briefly and simply introduces what interaction; looking, caring, touching and showing one's emotions means to a child. The guide includes traditional nursery rhymes, children's games and colorful illustrations.</p> <p>There is often early interaction challenges between the parents and the children of Onnela Children's Home and the Oulu Family Support Center. The interactive play guide is designed to function as a tool for the parents of the children of Onnela Children's home and the Oulu Family Support Center, and for the staff of both of these units, as well as for foster and adoption parents.</p> <p>The significance of this final thesis can be seen as a tool in the work of the staff of Onnela Children's Home and the Oulu Family Support Center. The interactive play guide is distributed families by the staff. The influence of the guide can be seen as a stronger interaction between a parent and a child. The guide is essential for its authors in their daily work as community educators. The guide is utilized in the ongoing Lohikentän juhla 2010 project that will culminate in the Lohikenttä feast in August 2010. There is a participating family group engaged in the project during the year 2010. The guide will be given to the families joining this family group. One of the authors of the interactive play guide will be marketing it in her potentially upcoming project to other work communities during the fall of 2010.</p> <p>A qualitative study was made to achieve a functional final thesis product. The necessity of this product, the recognizability and experiences of Theraplay, as well as the possible development ideas of the guide were determined in this study by carrying out a theme interview with the staff and parents of the target group. The group interview in question was used as the method for collecting material. Eight employees of Onnela Children's Home and the Oulu Family Support Center as well as two parents of these units were interviewed with semi-structured questions for the study. The collected material was analyzed using the material based content analysis method. The interview supported the original hypothesis and the guide was found highly useful.</p> <p>The final thesis was subscribed to by Onnela Children's Home and the Oulu Family Support Center.</p>	
Keywords Theraplay, attachment theory, early interaction, personality development, child welfare, parenthood, functional methods, qualitative research	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TIETOPERUSTA	8
2.1 Theraplay	8
2.1.1 Theraplayn historia	9
2.1.2 Theraplay- menetelmän käyttötarkoitus	11
2.1.3 Theraplayn neljä osa-aluetta	13
2.1.4 Theraplay tuokiot	14
2.1.4.1 Theraplay hoidon tarpeellisuus	15
2.1.4.2 Theraplayn hoitajakso	15
2.1.4.3 Positiivinen vastavuoroisuus	16
2.2 Kiintymyssuhdeteoria	16
2.3 Varhainen vuorovaikutus	18
2.4 Persoonallisuuden kehitys	20
2.4.1 Itsetunto	22
2.4.2 Leikki	23
2.5 Lastensuojelu	25
2.5.1 Oulun kaupungin lastensuojelutyö	27
2.5.1.1 Onnelan lastenkoti	27
2.5.1.2 Perhekuntoutusyksikkö	28
2.6 Vanhemmuus	29
3 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	33
4 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ	35
4.1 Käytännön toteutus	35
4.2 Oppaan tarkoitus ja tavoite	36
4.3 Oppaan tarpeellisuus	37
4.4 Oppaan sisältö	37
5 KVALITATIIVINEN TUTKIMUSMENETELMÄ	40

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus	44
5.2 Tutkimuksen aineiston keruu	41
5.3 Tutkimusaineiston analysointi	43
5.4 Tutkimuksen eettisyys	44
5.5 Tutkimuksen luotettavuus	45
5.6 Tutkimuksen tulokset	46
5.6.1 Theraplay- menetelmän tunnettavuus	46
5.6.2 Theraplay- menetelmän soveltaminen omassa työssä	47
5.6.3 Työntekijöiden kokemukset menetelmästä	48
5.6.4 Työntekijöiden kommentit menetelmän muuttamiseksi	48
5.6.5 Haastateltavien mielipiteet oppaan tarpeellisuudesta	49
5.6.6 Haastateltavien mielipiteet oppaan sisällöstä	51
5.6.7 Oppaan hyötykäyttö	52
6 POHDINTA	54
7 LÄHTEET	58
8 LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lastenkodin lapsilla on usein liian vähäinen vuorovaikutus aikuisiin, riittämätön määrä hoivaa ja empatiaa sekä paljon traumaattisia kokemuksia. Kun lapsi ei saa riittävästi hoivaa eikä hänen tarpeisiin vastata, lapsi ei opi näkemään itseään arvokkaana ja hän kokee ympäröivän maailman uhkaavana ja turvattomana.

Opinnäytetyön idea tuli Oulun kaupungin Onnelan lastenkodilta. Sieltä pyydettiin toteuttamaan lyhyehkö vuorovaikutusleikkiopas Onnelan lastenkodin lasten vanhemmille ja työntekijöille. Tilauksen taustalla oli huoli vanhempien ja lasten vähäinen vuorovaikutus sekä vanhempien tietämättömyys lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen merkityksestä.

Oppaan tarkoituksena on tuoda esille vuorovaikutuksen merkitys lapsen kehitykselle. Vuorovaikutusleikkioppaassa on selitetty yksinkertaisesti ja lyhyesti mitä vuorovaikutus, katse, hoiva, kosketus ja tunteiden näyttäminen viestivät lapselle. Opas on A5 kokoinen vihkonen, joka on kuvitettu lasten piirtämillä värikkäillä kuvilla. Oppaassa on perinteisiä loruja ja leikkejä, joiden avulla vanhemmat ja työntekijät vahvistavat ja rakentavat vuorovaikutusta aikuisen ja lapsen välillä. Vuorovaikutusleikit tuottavat lapselle mielihyvää, vahvistavat lapsen itsetuntoa ja antavat lapselle onnistumisen kokemuksia sekä myönteistä vuorovaikutusta.

Opinnäytetyön tietoperusta pohjautuu oppaassa käsiteltyihin aiheisiin. Tietoperustan muodostavat Theraplay, kiintymyssuhdeteoria, varhainen vuorovaikutus, persoonallisuuden kehitys, lastensuojelu ja vanhemmuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli aluksi keskittyä vain toiminnalliseen menetelmään eli produktin toteuttamiseen ja sen raportoimiseen, mutta lähtökohtaolettamukseen haluttiin vahvistusta tekemällä kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Produktin oletettiin olevan tarpeellinen työväline työntekijöille ja vanhemmille. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimusta varten haastateltiin puolistrukturoidulla kysymyksillä kahdeksaa Onnelan ja perhekuntoutusyksikön työntekijää sekä yksiköiden kahta lasten vanhempaa. Haastattelun tavoitteena oli saada työntekijöiden ja

vanhempien mielipiteet oppaan todellisesta tarpeellisuudesta sekä oppaan mahdolliset kehittämisideat. Työntekijöiltä haluttiin selvittää myös, onko Theraplay-menetelmä heille entuudestaan tuttu ja heidän kokemuksia menetelmästä. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysi menetelmällä. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että opas on erittäin tarpeellinen ja hyödyllinen työväline niin vanhemmille kuin työntekijöillekin. Tutkimustulos vahvistaa myös tutkijoiden lähtökohtaolettamusta.

Opas nähdään hyödyllisenä työvälineenä yhteisöpedagogin työkentällä työskennellessään lasten kanssa ja mahdollisesti lasten vanhempien kanssa. Opas tukee yhteisöpedagogin ammattialaa, koska se on yksi sosiaalisesti vahvistava työmenetelmä, jota voidaan käyttää niin ehkäisevässä kuin korjaavassakin työssä.

2 TIETOPERUSTA

Tietoperustan rajattiin Theraplay-menetelmään eli vuorovaikutusterapiaan, kiintymyssuhteeseen, varhaiseen vuorovaikutukseen, persoonallisuuden kehitykseen, lastensuojeluun, vanhemmuuteen, toiminnalliseen opinnäytetyöhön ja kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään. Vuorovaikutusleikkioppaassa sovelletaan Theraplay-menetelmää, jossa nämä ovat keskeisempiä käsitteitä ja ne myös koetaan keskeisimmiksi käsitteiksi tehdessä vuorovaikutusleikkiopasta.

2.1 Theraplay

Theraplay on leikkisä, lyhytkestoinen ja terapeuttinen hoitomuoto. Menetelmä on syntynyt kehitysteorioiden, kiinnittymisteorian, kehityspsykologian ja hyviksi havaittujen esikoulukäytänteiden pohjalta. Theraplay pyrkii yhdistämään useiden eri alojen tietoa ja laajentamaan sitä hedelmällisesti. Menetelmä on yhtäaikaaisesti fyysinen, yksilöllinen, keskitetty ja hauska. Sen mallina on luonnollinen lapsen ja vanhemman välinen suhde. Terveen vauva-vanhempisuhteen huomiota herättävä piirre on yhdessä leikkiminen, siksi Theraplay on terapeuttista leikkiä. Menetelmällä hoidetaan lapsen ja hänen vanhempiansa välisiä vuorovaikutushäiriöitä. Theraplayn tavoitteena on edistää kiinnittymiskehitystä, vahvistaa itsetuntoa, sitoutumista ja luottamusta sosiaalisissa suhteissa. Vanhemmat ovat terapiassa mukana, ensin tarkkailijoina ja sittemmin rinnakkaisterapeutteina. Vanhemmille pyritään antamaan valmiudet, jotta he voivat jatkaa lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen luomista toimivammaksi ja terveemmäksi. (Jernberg & Booth 2003, 21, 22, 29, 38.) Theraplay-menetelmässä ei käytetä leluja, vaan välineistö on joka kodista löytyvää, esimerkiksi sanomalehteä, pumpulia ja ihovoidetta. Tärkeintä ovat kuitenkin lapsen mukanaan tuomat ominaisuudet, esimerkiksi taitavat sormet, pisamat, hymy ja irvistys. (Mäkelä & Vierikko 2004, 25).

2.1.1 Theraplayn historia

Theraplay on syntynyt Yhdysvalloissa Head Start- projektissa, Chicagossa 1960-luvulla. Vuonna 1967 Ann Jenberg aloitti vastaamaan koko Chicagon alueen psykologisista palveluista. Ensisijaisena tehtävänä oli kartoittaa psykologisia palveluita tarvitsevat lapset ja ohjata heidät olemassa oleviin hoitokeskuksiin. Vuoden aikana apua tarvitsevia lapsia ilmeentyi useita satoja. (Jernberg & Booth 2003, 21.) Lapset tarvitsivat aikuisen, joka ottaa heidän asiansa hallintaansa, kuten kiintymyksen kohteena oleva aikuinen ottaa hoitoonsa vauvan tai pienen lapsen (Tarkoma 2004, 16). Resurssit eivät riittäneet vastaamaan heidän tarpeitaan ja siihen oli keksittävä ratkaisu. Ann Jenberg kehitti Theraplay- menetelmän. Kriisin ratkaisun kriteerit olivat täytetty: apu saatiin sinne, missä sitä tarvittiin, sen tarjoama kuntoutus oli nopeavaikutteinen ja menetelmää pystyivät käyttämään kokemattomamminkin mielenterveys-työntekijät. (Jernbergh & Booth 2003,21; Theraplay- instituutti a.)

Jernberg kehitti theraplay- menetelmän käyttäen mallina terveen lapsen ja vanhemman suhdetta ja ottaen osia Austin Des Lauriersin (1962, 1969) ja Viola Brodyn (1978, 1993) teoksista. Des Lauriers piti lapsen ja terapeutin suhteessa tärkeänä katsekontaktia fyysistä kosketusta, läheisyyttä ja lujaa puuttumista lapsen käyttäytymiseen. Hänen mielestään piti keskittyä sen hetkiseen tilanteeseen ja jättää mielikuvi- tusmaailma ulkopuolelle. Brodyn piti tärkeänä terapeutin ja lapsen hoivasuhteessa kosketusta, tuudittamista, laulamista ja sylissä pitämistä. Ernestine Thomas, Viola Brodyn entinen oppilas, antoi menetelmälle oman työpanoksensa, joka on Theraplayn yksi tärkeimpiä tunnusmerkkejä. Ernestinen mukaan tärkeää oli lapsen terveys, kapasiteetin ja voimavarojen myöntäminen ja toiveikkuuden korostaminen. (mt., 21.)

Nämä näkemykset koottiin yhteen ja otettiin mukaan kaikki halukkaat, jotka olivat työskennelleet lasten kanssa. Ryhmään tuli mukaan Head Start- äitejä, lasten psykoterapian ammattilaisia ja korkeakouluopiskelijoita. Lyhyen ajan sisällä alettiin kouluttaa mielenterveystyöntekijöiden ryhmää, jotka alkoivat työskennellä kouluissa kahden, kolmen viikon ajan tiiviisti apua tarvitsevien lasten kanssa. Uusi toimintamalli sai paljon vastarintaa muun muassa toimeksiantajien taholta, mutta se kumottiin todistamalla menetelmän tuloksellisuus kuvaamalla terapiatuokioita. Vuonna 1970 Char-

les Lyman ehdotti menetelmälle nimeä Theraplay ja nimi hyväksyttiin. Theraplay-kurssit ovat pidetty ensimmäisen kerran vuonna 1971. Vuonna 1972 nimi kirjattiin terveyttä, kasvatusta ja hyvinvointia kattavaan suunnitelmaan (HEW proposal). Theraplay instituutti on perustettu vuonna 1971. (mt., 21-22.)

Vuonna 1976 Theraplay rekisteröitiin palvelumerkiksi (vastaa tekijänoikeus- ja tavaramerkkiä), koska Theraplayn kasvattaessa suosiotaan, sitä alettiin käyttää myös kyseenalaisin tavoin. 1980-luvulla alettiin kouluttaa myös muiden Yhdysvaltojen ja Kanadan keskusten työntekijöitä., esimerkiksi Centers for Youth and Families, jonka toimipaikka sijaitsee Arkansas Little Rockissa. Koulutuksien myötä Theraplay on levinnyt laaja-alaisesti. (mt., 22.; Theraplay- instituutti a) Theraplay- terapeuteiksi voidaan kouluttaa henkilöitä, joilla on sosiaali- tai terveystieteiden ammattitutkinto suoritettuna (Tarkoma 2004, 17).

Theraplay- instituutti on kehittynyt ei-kaupalliseksi, hoito- ja koulutus- ja neuvonta-keskukseksi. Theraplay- instituutin päätavoitteena on lasten ja heidän vanhempiansa vuorovaikutussuhteen parantaminen. Kiinnostus sijoittuu erityisesti niiden puutteessa oleviin lapsiin ja vanhempiin eli adoptoituihin ja sijaiskotiin sijoitettuihin lapsiin. Theraplaylla hoidetaan lapsia, joilla on tunne-elämän ongelmia, vaikeuksia ihmissuhteissa ja itsesääätelyssä sekä käyttäytymisessä ja autistisia, kehityshäiriöisiä ja fyysisesti vammaisia lapsia. (Jernberg & Booth 2003, 22.)

Katja Rantala tutustui Theraplay- menetelmään lukiessaan menetelmästä käsittelevän artikkelin ruotsalaisesta ammattilehdestä. Hän toimi työnohjaajana pienten poikien ryhmätoiminnassa ja kaipasi sopivaa tietoperustaa toiminnalleen. Menetelmä tuntui tehokkaalta ja kiinnostavalta, niinpä hän opiskeli Theraplay- menetelmää sekä sovelsi sitä työssään. Vuonna 1993 Rantala matkusti Chicagoon Theraplay- kurssille hankkimaan Theraplay- terapeutin pätevyyden. Lastenpsykiatri Jukka Mäkelä koulutautui myös Chicagossa theraplay- terapeutiksi vuonna 1995. Mäkelä otti menetelmän käyttöön Lastenklinikan pikkulapsipsykiatrisessa yksikössä. Menetelmä rantautui muissakin lastenpsykiatrisissa yksiköissä ja useissa perheneuvoloissa. Nykyään sitä sovelletaan ryhmämuotoisena monissa päiväkodeissa, lastenhuoltolaitoksissa ja

joissain kouluissa. Menetelmä on saavuttanut laajan suosion maassamme. (Konttinen 2004, 25.)

2.1.2 Theraplay- menetelmän käyttötarkoitus

Lapsi ei opi luottamaan ympäröivään maailmaan ja pitämään itseään arvokkaana, jos hänen tarpeisiin ei vastata ja hän kokee ympäristönsä turvattomaksi. Lapsen maailma ei ole ennustettava ja näin hänen on vaikea luottaa siihen, että häntä autetaan, kun hän tarvitsee apua. Lapsi kokee jäävänsä yksin. (Mäkelä & Vierikko 2004, 20–21.) Lapsen luottamus on usein vahingoittunut jo vauva- tai pikkulapsivaiheessa. Vuorovaikutusleikit ovat lapsen emotionaaliselle tasolle sopivia, esimerkiksi lapsen antamis- ja ottamisleikkejä, vuorottelu-, löytämis- ja käsileikkejä, sekä osittain myös haasteellisempia ilmapallo-, saippuakupla- tai sanomalehtileikkejä. (Mäkelä & Vierikko 2004, 21.)

Terapeutin optimistinen asenne lasta kohtaan antaa lapselle mahdollisuuden tuntea itsensä hyväksytyksi ainakin terapian ajan. Terapiassa lapsen voimaa ja terveyttä tuodaan esille avoimesti. Välittämättä siitä, millainen lapsi on, hänelle pyritään viestimään hänen olevan hyvä ja rakastettava. (Jerneberg & Booth 2003, 30.; Tarkoma 2004, 17.; Hiltunen 2006, 31).

Theraplayssa pyritään kokemuksen kautta tavoittamaan lapsen tunne-elämän tasot, joilla luottamus on hävinnyt ja antamaan hänelle sopivia korjaavia kokemuksia (Mäkelä & Vierikko 2004, 21). Theraplay- terapian lähtökohta on se, että ihminen saa itselleen merkityksen yhteydessä toiseen ihmiseen. (Tarkoma 2004, 17). Theraplayhoidon tavoite on aina kolmitahoinen: auttaa lasta löytämään huonot käytösmallit ja ratkaisut terveillä, lapselle sopivilla vaihtoehdoilla ja kohottaa lapsen itseluottamusta sekä rakentaa lapsen ja hänen huoltajiensa välille toimiva vuorovaikutussuhde. Terapeutti pyrkii tavoitteeseen rakentamalla aitoa vuorovaikutussuhdetta hänen ja lapsen välille. Hän keskittyy käsillä olevaan tilanteeseen ja välttää mielikuvitusmaailmaa. (Jerneberg & Booth 2003, 30.)

Theraplay- menetelmää on sovellettu Onnelan lastenkodissa tehdyssä ”Leikitään yhdessä”- projektissa (2009). Lapset osoittivat käytöksellään, että he olivat nauttineet projektin toteuttajan kanssa yhdessä vietetyistä hetkistä ja saamastaan huomiosta. Projektin toteuttajan nähdessään lapset pyysivät häntä leikkimään ja laulamaan projektissa tutuiksi tulleita leikkejä ja lauluja.

Kaikki lasten ongelmat eivät johdu ihmissuhdeongelmista. Theraplayta ei tule käyttää hoitomuotona, jos kyse on esimerkiksi trauman kokemisesta, pahoinpitelystä tai hyväksikäytöstä. Näihin tapauksiin paras hoitomuoto on perinteinen terapia, jossa lapsi käsittelee tapahtuneita asioita. Theraplay- menetelmää on hyvä käyttää, kun halutaan adoptoidun lapsen ja hänen uusien vanhempiensa välille luottavainen suhde. Kun lapsi alkaa kysellä omista taustoistaan ja adoptiosta, voi olla, että hän tarvitsee muuta hoitoa. (Jernberg ym. 2003, 50.) Menetelmän käyttämisen ja soveltamisen vastuu on aikuisella. Theraplay- menetelmää käyttävän tai soveltavan aikuisen voi olla haasteellista tietää, mitä lapsi on kokenut ja nähnyt.

Theraplayn erottaa muista hoitomuodoista useat sen erilaiset toimintamallit. Theraplay- terapeutti on johtaja tuokioiden aikana. (Jernberg ym., 22.; Hiltunen, 31). Hän suunnittelee terapiatuokiot lapselle sopiviksi. (Jernberg ym., 22.) Hän ohjaa ja johtaa tuokiota eikä odota lapsen aloitteita. Hoidossa keskitytään lapsen houkuttelemiseen vuorovaikutukseen, eikä lapsen psyykkisiin ongelmiin. Ongelmista ei puhuta juuri ollenkaan. (Jernberg ym. 2003, 22.; Tuovila 2008, 67.) Vuorovaikutuksessa annetaan lapselle hoivaa. Terapeutti pysyy lapsen rinnalla koko ajan, oli kyse miten voimakkaasta kiukunpurkauksesta tahansa. Hoitoon sisältyy aktiivisia ja fyysisiä vuorovaikutusleikkejä. Hoidossa kohdataan lapsen emotionaalinen ikä, niinpä leikit voivat olla hyvinkin vauvamaisia. Vanhemmat otetaan hoitoon mukaan aktiivisesti, näin heillä on uudenlaisia tapoja olla lapsen kanssa vuorovaikutuksessa. Hoidon aikana terapeutti ottaa tietoisesti vanhemman roolin näyttääkseen mallia tarkkaileville vanhemmille uuden vuorovaikutustavan. (Jernberg ym., 22–23.)

2.1.3 Theraplayn neljä osa-aluetta

Malli Theraplayn neljään eri osa-alueeseen on saatu terveen lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta. Nämä neljä osa-aluetta ovat jäsentäminen, yhteyden rakentaminen, hoivaavuus ja haastavuus. (Jernberg ym. 2003, 40-41.)

Jäsentämisen tavoitteena on vapauttaa lapsi vuorovaikutustilanteiden kontrolloimisen taakasta. Aikuisen tehtävänä on asettaa rajat, auttaa lasta hahmottamaan kehonsa kokonaisuuden, pitää lapsen turvassa sekä auttaa lasta viemään aktiviteetin alusta loppuun. Se viestii lapselle, että maailma on turvallinen ja ennustettava, eikä hänen tarvitse pitää siitä huolta. (Jernberg ym. 2003, 363; Mäkelä ym. 2004, 22.)

Yhteyden rakentamisella tarkoituksena on muodostaa lapseen yhteys ja pitää sitä yllä, yllättää ja houkutella lapsi nauttimaan uusista kokemuksista sekä keskittyä lapseen intensiivisesti. Se viestii lapselle sitä, että hän on aivan erityinen ja ihastuttava. (Jernberg ym. 2003, 366.; Mäkelä ym. 2004, 22.)

Hoivaamisen tarkoituksena on vahvistaa sitä viestiä, että lapsi on huolenpidon arvoisen, eikä hänen tarvitse tehdä hoivan eteen työtä eikä myöskään vähätellä tarpeitaan. (Jernberg ym. 2003, 369.; Mäkelä ym. 2004, 22.)

Haasteen tarkoituksena on viestittää lapselle sitä, että hän voi itse vaikuttaa asioihin, eivätkä ne vain tapahdu itsestään. (Jernberg ym. 2004, 371.; Mäkelä ym. 2004, 22.; Tuovila 2008, 68.)

2.1.4 Theraplay- tuokiot

Terapiatuokioille tarkoitettu huoneen täytyy olla tilava, mukava, yksinkertainen ja rentoutumiseen mahdollisuudet antava. Ihanteellista olisi, jos huoneessa olisi yksi lasiseinä, jonka takaa vanhemmat voisivat yhdessä toisen terapeutin kanssa seurata terapiatuokiota ja keskustella siitä. Lasten kotona ja kouluilla ei yleensä ole käytössä tarkkailuhuonetta, eikä toista terapeuttia. (Jernberg ym., 31.)

Theraplay- hoitoon sisältyy kolmen tai neljän kerran arviointijakson. Kokonaiskuva perheen tilanteesta luodaan haastatteleamalla vanhempia tai huoltajia, jolloin lapsi ei ole läsnä tässä tilanteessa. Vanhempien haastattelujen jälkeen tehdään arvio MIM- menetelmällä lapsen suhteesta kumpaankin vanhempaan. MIM eli Marschak Interaction Method on järjestelmällinen havainnointitekniikka, jolla selvitetään lapsen ja hänen huoltajiensa välisen suhteen laatu ja luonne. Yksi MIM- arvio riittää, jos lapsella on vain yksi huoltaja. Arvioinnin viimeisenä osana on palauteistunto huoltajien kanssa, jossa heille esitetään alustava arvio lapsen ongelmasta. Huoltajille arviota havainnollistetaan MIM- vuorovaikutusarviosta kuvatuilla videoilla. Kun Theraplayta suositellaan hoidoksi ja vanhempien antaessa siihen suostumuksen, terapeutti neuvottelee vanhempien kanssa terapiatuokioiden arvioidusta määrästä. (mt., 31–32.; Theraplay- instituutti b.)

Arviointijakson jälkeen on varsinainen hoitojakso, johon kuuluu kymmenestä kahteenkymmeneen tuokiota. Istuntoja voi olla enemmänkin, jos tapaus on erittäin haastava. Theraplay- tuokio kestää puolesta tunnista neljäänkymmeneen minuuttiin ja yleensä tuokio järjestetään kerran viikossa. Terapeutti suunnittelee jokaisen tuokion lapsen yksilöllisiä tarpeita mukaillen. Tuokion aikana suunnitelmaa voidaan muuttaa lapsen vastaanottavaisuudesta johtuen. Jokaisessa terapiaistunnossa leikit vaihtelevat aktiivisista rauhallisiin ja yleensä istunnon loppuvaiheessa lapsi saa rauhoittavaa hoivaa, suupaloja ja hänelle lauletaan. Vanhemmat tai lasten pääasialliset huoltajat otetaan mukaan terapiaan, ensin tarkkailijoina ja sittemmin itse toimijoina. Yksi terapeutti voi soveltaen työskennellä niin lapsen kuin vanhempienkin kanssa, jos kahta terapeuttia ei ole saatavilla. Neljän ensimmäisen terapian ajan vanhemmat toimivat tarkkailijoina. Vanhemmat saavat kotiläksykseen leikkiä joitain nähtyjä leikkejä kotona

istuntojen välillä. Loppuistuntojen ajan he ovat toimijoita terapeutin ohjastamana. Viimeinen tuokio on iloinen juhla, jossa keskitytään siihen, miten lapsi ja vanhemmat nauttivat toistensa seurasta. (Jernberg ym. 2003, 32.; Tuovila 2008, 66.)

Varsinaisen hoitajakson jälkeen seuraa vuoden mittainen seurantavaihe, johon sisältyy neljästä kuuteen tuokiota. Aluksi terapiatuokiota järjestetään kerran kuukaudessa kolmen ensimmäisen kuukauden aikana. Vanhemmat tulevat terapiaan mukaan aina istunnon puolivälissä. Terapiatuokion alkupuolella vanhemmilla on aikaa esittää kysymyksiä ja keskustella mahdollisista ongelmista. Terapiahuoneeseen tullessaan he saavat näyttää uusia leikkejä, joita ovat lapsen kanssa leikkineet. (Jernberg ym., 32.)

Ihanteellisessa lapsen ja hänen huoltajiensa välisessä suhteessa vallitsee positiivinen vastavuoroisuus. Siihen sisältyy vastavuoroisuutta, leikkisyyttä ja empaattisuutta. Kiitollinen mieli hyvänä pidosta saa molemmat osapuolet ponnistelemaan yhä enemmän, jotta kummallakin osapuolella on hyvä olla. Theraplay-terapeutti pyrkii luomaan samanlaisen suhteen ensin itsensä ja lapsen välille sekä sen jälkeen lapsen ja vanhempien välille. Vauvastakin tulee entistä mukavampaa seuraa, kun vanhemmat viihtyvät lapsensa kanssa paremmin. Vauva oppii arvostamaan itseään rakastettavana yksilönä ja vanhemmat oppivat näkemään itsensä neuvokkaana ja vahvana sekä ennen kaikkea rakastavana ja antavana osapuolena. (mt., 39.) Vuorovaikutusterapia antaa lapselle mahdollisuuden rentoutua vastaanottamaan sitä hyvää, jota aikuinen antaa vaatimatta mitään takaisin ja johon hänellä on oikeus. Lapsen tunties-sa oman seuransa olevan jakamisen arvoista muiden kanssa ilolla ja nautinnolla, sen avulla syntyy lapsen halu yhteiseen yhdessäoloon. (Mäkelä & Vierikko 2004, 21.)

2.2 Kiintymyssuhdeteoria

John Bowlby on luonut kiintymyssuhdeteorian. Bowlbyn ydinajatus kiintymyssuhdeteoriassa on, että jos lapselta riistetään äiti ja äidin rakkaus, ne voivat uhata lapsen kehitystä. Samalla hän nostaa tärkeäksi tekijäksi elinympäristön merkityksen lapsen kehitykselle. (Sinkkonen & Kalland 2001, 14-15.)

Kiintymyssuhteella tarkoitetaan lapsen ja vanhemman välistä tunnesuhdetta, joka syntyy lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta. Kiintymyssuhde alkaa kehittyä jo raskausaikana. Paras perusta lapsen elämälle on turvallinen kiintymyssuhde. Vauvalle on tärkeää, että hän kokee olevansa hyväksytty myös pettyneenä, surullisena tai kiukkuisena. Turvallisessa suhteessa vanhemmat hyväksyvät vauvan kaikkine tunteineen. Hyvän kiintymyssuhteen muodostuminen lapseen vaatii äidiltä sensitiivisyyttä; herkkyyttä havaita, tulkita ja vastata oikein vauvan viesteihin. (mt., 17-25.)

Lapsi, jolla on turvallinen ja luottavainen kiintymyssuhde äitiinsä, luottaa että hän saa tarvitsemansa hoivan aina tarvittaessa (Gerber & Johnson 1998, 27). Lapsen elämässä on riittävästi toistuvia rutiineja ja rytmejä, minkä ohella hän voi tuoda vuorovaikutukseen myös voimakkaat kielteiset tunteensa ja lohdutuksen tarpeensa. (Sinkkonen & Kalland 2001, 151; (Gerber & Johnson 1998, 27-28.) Hän on ensimmäisenä elinvuotenaan oppinut käyttämään äitiään turvanaan tutkiessaan ympäröivää maailmaa. Hänelle on kehittynyt jonkinlainen oma strategia, jonka avulla hän saa äidin huomion ja turvan. Hän viestii tunnetiloistaan selvästi ja suorasti olettaen, että äiti reagoi johdonmukaisesti, nopeasti ja asianmukaisella tavalla hänen kulloiseenkin hoivan tarpeeseen. (Kinnunen 2003, 36-37; Sinkkonen ym. 2001, 36, 151; Viljamaa 2008, 32.) Turvallisesti kiintyneet lapset uskaltavat oppia uusia asioita ja ovat kiinnostuneita ympärillä olevista asioista (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 45; Kinnunen 2003, 38.)

Turvattomasti kiintynyt - välttelevä lapsi pyrkii välttämään tarvitsevuutensa osoittamista erityisesti kielteisten tunteidensa ilmaisua ja hän on oppinut olemaan käyttämättä äitiään turvapesänä. (Kalland & Maliniemi-Piispanen 1999, 36-37.) Välttelevästi

kiintynyt lapsi on oppinut, että voimakkaat tunnetilat loitontava äidin ja lapsi joutuu selviytymään yksin tunnekuohustaan (Sinkkonen ym. 2001, 151) Jos lapsi kokee toistuvasti, että häntä ei kuulla eikä nähdä, hän alkaa muokata käytöstään sen mukaan. Se johtaa lapsen varhaiseen psyykkiseen ylikuormittumiseen ja hän joutuu olemaan koko ajan valppaana. Valppaana oleminen johtaa puolestaan ylivirittyneisyyteen, joka näkyy mm. impulsiivisuutena, ärtyneisyytenä ja ylivilkkautena tai sitten lapsi saattaa vetäytyä ja olla huomaamaton. Vauva-ajan vuorovaikutusongelmat vaikuttavat lapsen sosiaaliseen, emotionaaliseen ja tiedolliseen kehitykseen. (Kalland ym. 1999, 44-46; Kinnunen 2003, 37.)

Useat lastenkodin lapset joutuvat kokemaan paljon laiminlyöntejä tai pahoinpitelyjä. He elävät pelon kanssa ja heidän elämänsä ei ole ennustettavissa. He joutuvat koko ajan olemaan stressitilassa ja tämä näkyy huonona keskittymiskykynä, aggressiivisuutena ja ylivilkkautena. Turvaton kiintymyssuhde tulee esiin myös lapsen ylirohkeutena. Pieni lapsi menee kaikkien syliin, oli aikuinen tuttu tai vieras. Jos lapselle ei ole turvallisen vanhemman syliä, mikä tahansa turvalliselta tuntuva syli kelpaa.

Lastenkodissa pyritään siihen, että pientä vauvaa hoitaa sama hoitaja koko työvuoron ajan, ettei syli koko ajan vaihtuisi. Saman hoitajan syli tuo vauvalle turvaa ja antaa jonkinlaisen kiintymissuhteen. Onko se hyvä vauvan kiintymyssuhdetta ajatellen, että vauva kiintyy hoitajaan lastenkotijakson aikana ja sitten joutuu eroamaan turvallisesta aikuisesta? Toisaalta, jos vauva ei saa esimerkiksi kolmen kuukauden aikana kiintyä hoitajiin, se ei ole hyväksi vauvan kehitykselle. Ihmisestä tulee ihminen, kun hän on vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa. Lyhyt ja turvallinen kiintymyssuhde auttaa vauvaa koko kehityksessä. (Klemettilä 2010.) On tärkeää, että omahoitajan ja lapsen välille muodostuisi jonkinlainen suhde lastensuojeluasiakkuuden aikana. Lapselle on tärkeää, että lastenkodissa on joku työntekijä, joka hoitaa juuri hänen asioita. Kun lapsi tulee lastenkotiin, olisi hyvä, että omahoitaja käyttäisi vuorovaikutusleikiopasta rakentaakseen lapsen ja hänen välilleen luotettavaa suhdetta.

2.3 Varhainen vuorovaikutus

Varhaisessa vuorovaikutuksessa on kysymys kehityksellisestä molemminpuoleisuudesta, jossa vanhempien ja lapsen kehitysmahdollisuudet kohtaavat. Siinä vaihtelevat voimakkaat tunteet aina ilosta suruun ja hämmennyksestä epätoivoon. Jokaisen lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus on aina omanlaisensa, ei ole yhtä luonnollista mallia. (Siltala 2004, 16,19.)

Varhainen vuorovaikutus alkaa jo lapsen ollessa äidin kohdussa. Vuorovaikutusta rakentavat äidin mielikuvat sikiöstä, omasta äitiydestä, vauvan isästä ja omista vanhemmista sekä omasta itsestään vauvana. Myös isän mielikuvat omista vuorovaikutussuhteistaan ovat luomassa omalta osaltaan vauvan ja hänen vuorovaikutustaan. Isä voi olla fyysisesti vuorovaikutuksessa lapsen kanssa koskettelemalla äidin vatsaa ja tuntemalla vauvan liikkeitä. (Siltala 2004, 19; Kinnunen 2003, 34.)

Äidin ja vauvan välinen vuorovaikutus on hyvin hauras ja herkkä. Haavoittuvuuden tekee mahdolliseksi mm. vauvan psyykinen ja fysiologinen erityisherkyys, keskoisuus tai vanhempien järkkynyt mieli vanhemmuuden tehtävässä sekä yhteiskunnan kyvyttömyys ymmärtää perhettä raskauden aikana ja sen jälkeen. Vanhempien omat varhaisen vuorovaikutuksen kokemukset vaikuttavat siihen, millaista vuorovaikutusta he lapselleen tarjoavat. Sukupolvesta toiselle siirtyviin ongelmiin voi tulla katkos vasta ulkopuolisen avun myötä. (Siltala 2004, 16.)

Jokainen häiriö varhaisessa vuorovaikutuksessa luo mahdollisuuden korjaamiseen ja uudenlaisen vastavuoroisuuden löytymisen. Korjaamiseen tarvitaan usein ulkopuolisia tukimuotoja ja hoitoja. Niitä ovat esimerkiksi perhe, isovanhemmat, sukulaiset ja palvelu-, tuki-, ja hoitorakenteet. Vauva ja vanhemmat korjaavat itse huomaamattaan vuorovaikutuksen vaikeuksia, äiti korjaa isän ja vauvan välistä vuorovaikutusta sekä isä äidin ja vauvan. (mt.,16–18.)

Synnytyksessä lapsi siirtyy uudenlaisen vuorovaikutuksen piiriin. Äiti tarvitsee tässä tilanteessa tunteidensa, kipujensa ja ponnistusten ymmärtämistä, tukemista ja vauvan sensitiivistä vastaanottoa. (mt., 24.) Vauva on syntymästään asti toisiin ihmisiin

aktiivisesti suuntautunut ja yhtäaikaisesti huoltajastaan täysin riippuvainen. Vauvalla on tehokas kommunikoinnin väline, itku (Gerber & Johnson 1998: 45). Vauvan myöhemmän kehityksen kannalta on tärkeää reagoida vauvan antamiin signaaleihin. Äidin ja isän tehtävänä on tulkita vauvan tarpeita ja yrittää vastata niihin lievittämällä vauvan ahdinkoa. (Gerber & Johnson 1998, 27-28: Sinkkonen 1999, 20.)

Riittävän hyvissä olosuhteissa lapsen ja hänen vanhempansa kokevat yhdessä onnistumisen hetkiä. Näin vuorovaikutuksesta tulee itse itseään vahvistava voimavara. Vanhempana oleminen on vaativaa ja raskasta, mutta lapsi antaa niin paljon, että vanhemmuutta jaksetaan. Sen sijaan hämmennystä aiheuttaa lapsi, joka ei voi syistä tai toisista antaa riittävästi hyvää palautetta vanhemmilleen. Kun vuorovaikutuksessa epäonnistutaan, yhdessäolosta häviävät ilo ja hyvä olo. Tästä seuraa helposti epätoivon kehä ilman riittävää ulkopuolista tukea. Epäonnistumisista johtuen kumpikaan osapuoli ei kehity, ei vanhemmat vanhempina eikä vauva omassa kehityksessään. (Siltala 2003, 31.)

Vauva viestii itkullaan omia tarpeitaan tai pahaa oloaan. Edellä totesimmekin, että on tärkeää vastata vauvan signaaleihin. Keltikangas- Järvinen kirjoittaa nykyisestä muoti-ilmiöstä, unikoulusta. Kun lapsi ei nukukaan synnyntäisen temperamenttinsa vuoksi niin kuin vanhemmat odottavat, tarjotaan ratkaisuksi unikoulua. Vauvalla ei ole käsitystä milloin on yö ja milloin päivä, vauva nukkuu silloin, kun väsyttää. Unikoulun ajatuksena on riistää vauvalta yön aikana kaikki palvelut, ravinto ja läheiset, turvalliset ihmiset. Unikoulun myötä voidaan ajatella, että lapsihan on oppinut nukkumaan paremmin. Mutta lapsi onkin saanut kokemuksen, että hänen tarpeisiinsa ei vastata ja näin hänestä ei välitetä. Lapsi lakkaa pyytämästä aikuisen apua tarpeidensa tyydyttämiseen. (Keltikangas- Järvinen 2000, 58–59.) On mielenkiintoista huomata, että alan ammattilaisetkin ylläpitävät menetelmiä, jotka eivät olekaan lapsen ja perheen edun mukaisia, vaikka niin usein luullaan. Nykyään on tarjolla paljon erilaisia kasvatustapojen keskuksia. Epävarma vanhempi voi olla yhä epävarmempi erilaisten kasvatustapojen keskuksella, kun ei tiedä mitä niistä alkaisi käyttää.

2.4 Persoonallisuuden kehitys

Persoonallisuus on kokoava teoreettinen käsite, johon yleensä lasketaan ihmisen biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset ominaisuudet.

Margaret Mahlerin mukaan yksilön psykologinen syntyminen on monivivahteinen, noin kolmen elinvuoden aikana tapahtuva kehitysprosessi, jonka tuloksena lapselle syntyy pysyväksi osatekijäksi kokemus minuudesta, joka säätelee ympäristön ja itsen kanssakäymistä. (Lehtinen & Kuusinen 2001, 24.)

Mahler kuvaa lapsen persoonallisuuden kehitystä ikävaiheittain:

1) Normaali autistinen vaihe (0-3kk)

Vauva ei kykene tekemään eroa itsensä ja ympäristönsä välillä. Äiti on hänelle tarpeiden tyydyttäjä (Lehtinen ym. 2001, 24-27; Hellsten 1999, 253).

2) Symbioottinen vaihe on 2-6 kuukauden ikäisillä lapsilla. Tällöin vauva pitää äitiä ja itseään yhteen sulautuneena, mikä onkin tärkeää tulevan kehityksen kannalta. Symbioosivaihe on voimakkaimmillaan 4-5 kuukauden iässä. (Lehtinen ym. 2001 24-27; Hellsten 1999, 254.)

3) Erillistymisvaihe alkaa noin 5 kuukauden iässä ja kestää muutamia kuukausia. Tämä vaihe on yksi lapsen kehitystapahtumia, kun lapsi luopuu symbioosi kuvitelmista. Hän pystyy kokemaan ruumiinsa rajat ja erillisyyden äidistä. Helpotukseen irtautumista äidistä ja hyväksymistä ettei voi kontrolloida äitiä lapsi kehittää siirtymäobjektin (nalle) ja lapsella alkaa symbolinen leikki. Kun sisäinen kuva äidistä vakiintuu lapselle, siirtymäobjekti menettää merkitystään. Lapsi tutkii aktiivisesti ympäristöään ja tutustuu omiin edellytyksiinsä. Näin hän löytää ympäristön vaatimuksia vastaavan minuutensa, jota kutsutaan yksilöitymiseksi. (Lehtinen 2001, 25-27).

4) Lapsella alkaa harjoitteluvaihe noin 7 kuukauden iässä, joka kestää noin 16 kuukauteen asti. Lapsi etäännyttää äidistä fyysisesti ja palaa taas pian äidin luo, tarkistaakseen, että äidin turva on saatavilla. Noin 15-16kk:n iässä lapsi tuntee

itsensä erilliseksi yksilölliseksi. Hänelle tulee kaikkivoipaisuus kuvitelma. (Lehtinen 2001, 25-27.)

5) Uudelleen lähestyminen (16-24kk)

Erotilanteet ahdistavat lasta, koska hän pelkää äidin menetystä. Lapsi on tietoisempi riippuvuudestaan äidistä. Ja hänen illuusio omasta kaikkivoipaisuudesta vähenee. Kuvitelmat omasta ja äidin kaikkivoipaisuudesta heikkenevät, ja lapsi tuntee itsensä avuttomaksi. Tämä sisäsyntyinen eroahdistus ilmenee äidin varjostamisena ja kiukutteluna. Jos lapsi ei saa äidin huomiota osakseen, hän tekee jotain sellaista, mikä saa äidin kiinnittämään huomionsa häneen. Lapsen on vähitellen hyväksyttävä se, että hän on äidistä erillinen yksilö. Lapsi ratkaisee tämän riippuvuuden ja itsenäisyyden ristiriidan kehittämällä omaa itsenäisyyttään. Hän mm. haluaa syödä itse. Kontaktia aikuiseen lapsi hakee nyt sanojen ja leikin avulla. Lapsi lähestyy eleiden , leikkien ja sanojen avulla. (Lehtinen 2001, 26.)

6) Itsenäinen minä (25-36kk)

Lapsi tiedostaa, että äiti on olemassa silloinkin, kun äiti ei ole läsnä. Lapsi kokee itsensä pysyvänä. Kun käsitys itsestä kehittyy pysyväksi, lapsi alkaa käyttää ”minä” sanaa oikealla tavalla. Hänelle tulee tunnekohteiden pysyvyys ja hän pystyy itse lohduttamaan itseään. Lapsi osaa liittää ihmisiin positiivisia ja negatiivisia tunteita. (Lehtinen 2001, 26.)

Minäkäsityksen muovautumiseen vaikuttavat yksilön tulkinnat muiden ihmisten suhtautumisesta häneen. Esimerkiksi aikuisen hymy saa vauvan innostumaan.

Vauvalla on alusta alkaen kyky ja tarve olla vuorovaikutuksessa. Ensimmäisissä ihmissuhteissa vauva oppii, minkälainen hän on, minkälaisia muut ihmiset ovat, miten hänen läheisensä kohtelevat häntä ja miten hän itse vaikuttaa heihin.

Ihminen vertaa saamaansa palautetta niihin odotuksiin, joiden mukaisesti hänen tulisi toimia ja millainen hänen tulisi olla. Kiintymyssuhteella ja varhaisella vuorovaikutuksella on suuri merkitys persoonallisuuden kehitykseen. Äidin kasvot ovat kuin peili lapselle, jonka avulla hän tulkitsee itseään ja muita. (Hellsten 1999, 256-257.)

2.4.1 Itsetunto

Itsetunnon määritelmä on vaihteleva, niin kuin ihmisen kokemus itsestään, omasta arvostaan, hyvyydestä tai huonoudesta. Vaihtelu on hyvän itsetunnon perusominaisuus. Itsetuntoon vaikuttava tekijä on ympäristöltä saatu palaute. Palautteen vastaanottajan itsetunto vaikuttaa siihen, miten palaute otetaan vastaan. (Sinkkonen 2008, 172–172.)

Itsetunto on osa ihmisen minäkuvaa. Itsetunto on yksilön käsitys itsestään. Se näkyy ihmisen tavasta kuvata itseään: millainen hän mielestään on, millaisia taitoja, kykyjä ja luonteenpiirteitä hänellä on, mitä hän arvostaa ja tavoittelee, miten ajattelee ja toimii. Itsetunto on laadullinen arvio itsestään, olenko hyvä vai huono. Itsetunto on sen parempi, mitä enemmän hyviä ominaisuuksia hän itseensä liittää. Itsetunto on tunne omasta hyvyydestä, ei omien suoritusten ja menestyksen todenmukainen arvio. Itsetunto ei ilmene suoraan käyttäytymisessä, koska siihen vaikuttavat muutkin persoonallisuuden tekijät ja yhteisön odotukset sekä normit. Itsetuntoa voidaan pitää myös perustarpeena, tarve olla hyväksytty ja rakastettu. Saavutettu itsetunto säilyy omienkin havaintojen varassa, se ei tarvitse yllä pysyäkseen jatkuvaa ulkopuolista kiitosta ja kehumista. Riittävä itsetunto on tärkeä ominaisuus, jotta kykenee näkemään itsensä arvokkaana ja oman elämänsä ainutkertaisena ilman suorituksia. Itsetunto on vain kuitenkin yksi osa persoonallisuuden laajassa ja monimuotoisessa kentässä. Ihmisellä on kykyjä tasapainottaa heikoksi jäänyttä itsetuntoa myös terveellä tavalla, ilman että kyseessä olisi itsetunnon vaurio. (Keltikangas-Järvinen 2000, 101–103.) Itsetunto on myös sitä, miten uskoo itsensä selviävän elämän haasteista.

2.4.2 Leikki

Leikin merkitystä lapsen ensimmäisten vuosien aikana on tutkittu paljon kulttuurisesta, psykologisesta ja pedagogisesta näkökulmasta. Useat tutkimukset osoittavat leikin tärkeyden lapsen eri kehitysvaiheissa. (Viittala 2006, 116-118.)

Kaisu Viittalan tekemässä tutkimuksessa on tutkittu sikiökehityksen aikana päihteille altistuneiden lasten leikkiä. Hänen havaintojensa mukaan sikiöaikainen alkoholi-altistus ei vaikuttanut lapsen leikkiin huomattavasti. Hänen tutkimat lapset olivat hyviä ja kovia leikkijöitä. (mt., 141.) Onnelan lastenkodissa tehtyjen havaintojen pohjalta voidaan todeta, ettei sikiöaikaisella päihteiden käytöllä olisi huomattavaa vaikutusta lapsen leikin kehitykseen.

On havaittu, että lastenkodin lasten leikeissä tulee toistuvasti esiin sellaiset asiat, mitä he ovat ehkä nähneet ja kokeneet arkielämässään, kuten poliisi, varas, tupakka, viina, väkivalta, rivot sanat ja kirosanat. Asiat olivat lasten mielestä jännittäviä ja 'mustia ymmärtämättömiä möykkyjä', mutta leikkien avulla he pyrkivät selvittämään ja helpottamaan tiedostamattomia asioita. Leikin avulla lapsi käsittelee omia tunteitaan sekä positiivisia että negatiivisia.

Leikki on ollut pitkään yksi terapiamuoto (mt., 2006, 119). Theraplay-menetelmä, jota sovelletaan vuorovaikutusleikkiopissa, ei ole varsinainen terapiamuoto, mutta sillä on silti terapeuttinen vaikutus, niin kuin leikillä yleensä on. Leikin avulla on helpompaa saada yhteys lapseen, koska leikki kiinnostaa yleensä lasta. Leikkiin sisältyy myönteisyys, hauskuus ja iloisuus.

Leikki on lapsen työtä ja se on lapsen kehitykselle välttämätöntä. Leikillä on vaikutus lapsen emotionaaliseen, sosiaaliseen, fyysiseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Leikki kehittää lapsen aivotointia, kehittää lapsen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. (Huh-tanen 2004, 55-56.) Lapsi saa erilaisia aistikokemuksiaan leikkiessään. Esimerkiksi juokseminen, hyppiminen ja kiipeily tuottavat aistiärsyksiä lapselle, jotka vaikuttavat motoriikan ja tunne-elämän kehitykseen. Mitä enemmän lapsi tutkii ja tutustuu ympäristöön, sitä enemmän aivot saavat aistiärsyksiä. Aistikokemukset tekevät leikistä

hauskan. (Ayres 1984, 132.) Leikkiessään lapsi harjoittelee omia taitojaan, oppii uusia asioita ilman epäonnistumisen pelkoa ja häpeää.

Leikki vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen myönteisesti. PILKE-projekti tutkimuksen mukaan lapset, joilla on hyvä vuorovaikutussuhde omien vanhempien kanssa, suoriutuvat kehitystasotesteissä keskimääräistä paremmin. Eli lapset, joiden kanssa oli paljon leikitty, olivat myös keskimääräistä älykkäämpiä. (Rautanen 2008, 26.)

Vanhemman voi olla vaikea ryhtyä leikkimään lapsen kanssa. Esimerkiksi, jos vanhemmalla on omasta lapsuudesta synkät muistot ja hänelle ei ole kokemusta leikkimisestä, leikkiminen voi tuntua vaativalta ja hän ei pysty heittäytymään leikkiin. Vanhempi voi kokea ettei osaa leikkiä. Leikkiessä vanhemmalle herää niin iloiset kuin surulliset tunteet omasta lapsuudesta. (Sjöberg 2009, 34.) Useimmilla lastenkodin vanhemmilla on vaikea ryhtyä leikkimään lapsen kanssa. He juuri kokevat etteivät he osaa leikkiä, koska heidän kanssaan ei olla leikitty lapsena, eikä heillä ole kokemusta leikittelevästä yhdessäolosta.

Vanhemman olisi hyvä tiedostaa, ettei leikkiminen ole erillinen suoritus, eikä siihen tarvita mitään välineitä tai erityisosaamista. Leikkiminen on yksi luonnollinen tapa jakaa iloisia tunteita ja olla yhdessä. (mt., 34.) Jokainen lapsi hyötyy siitä että hänen kanssaan ollaan aktiivisesti tekemisissä, lauletaan, sylitellään ja lorutellaan. Leikkiin ryhtyminen ei vaadi aikuiselta paljon. Pieni vauva innostuu vanhemman iloisista kasvoista ja erilaisista äänneistä. Leikki on arjen piristystä ja sitä voi viljellä jatkuvasti. Leikillä on valtava voima. Vuorovaikutusleikkioppaan leikkien avulla lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus rakentuu huomaamattomasti.

2.5 Lastensuojelu

Lastensuojelu ymmärretään nykyisin laajana kokonaisuutena, johon sisältyy kaikki ne ratkaisut, joilla on merkitystä lasten hyvinvoinnille. Keskeisin ja näkyvin osa lastensuojelussa on kuntien sosiaalitoimen vastuulla oleva perhe- ja yksilökohtainen lastensuojelutyö. Sen tehtävänä on vastata lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin silloin, kun muut järjestelmät ovat merkityksettömiä. Suurimmat syyt lastensuojelun tarpeelle ovat vanhempien päihteiden käyttö, psyykkiset vaikeudet, lasten hoidon laiminlyönti ja kasvatusvaikeudet. Lastensuojelun piiriin voidaan ajautua myös, jos lapsella on suuria kouluvaikeuksia, sopeutumisongelmia, rikollisuutta ja päihteiden käyttöä. (Häkkinen 1999, 94.)

Lastensuojelu käsittää lasten suojelua, joka koskee sosiaaliviranomaisia, viranomaisia ja kaikkia kansalaisia. Lasten kehityksen edistämiseksi tarvitaan lastensuojelutoimenpiteiden lisäksi myös laaja-alaisia yhteiskunnallisia toimia, esimerkiksi pätkätöiden ja taloudellisten ongelmien vähentäminen lastensuojeluperheissä. Lasten suojelu rakentuu kansainvälisesti tunnustettujen oikeuksien päälle, joita ovat muun muassa oikeus turvalliseen ympäristöön ja tasapainoiseen kehitykseen. Lasten suojelun tavoitteena on taata oikeudet kaikille lapsille edistämällä lasten hyvinvointia, kehittämällä palveluja kasvatuksen tukemiseksi ja toteuttamalla lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Taskinen 2007, 10.)

Lastensuojelun perustehtävä on antaa lapselle oikeus arvokkaaseen elämään ja mahdollisuuden turvallisiin ihmissuhteisiin. Lapsen on saatava olla lapsi, johon pyritään lapsi- ja perhekohtaisella lastensuojelulla. (mt., 12.)

Peruspalveluihin kuuluvat mm. neuvola, koulu, nuorisotyö, kotipalvelu, terveydenhuolto ja mielenterveys- sekä päihdepalvelut. Ehkäisevää lasten suojelua on lasten tukeminen peruspalveluissa ja järjestötoiminnassa. Lapsi ja perhekohtaiseen lastensuojeluun kuuluvat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto, kiireellisen sijoituksen ja huostaanottoon liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Taskinen 2007, 13.; Mikkola 2004, 61.)

Lastensuojelussa noudatetaan ihmisoikeussopimuksista lapsen edun periaatetta ja yksityiselämän sekä perhe-elämän periaatetta. Nämä kaksi tekijää joutuvat joskus lastensuojelussa keskinäiseen ristiriitaan. Lainsäädännön perusajatuksena on, että kasvatustuu on lapsen vanhemmilla. Perheessä voidaan toteuttaa vapaasti omia näkemyksiä kasvatuksesta, kunhan ne ovat lapsen edun mukaisia. Ulkopuolisilla ei ole oikeutta puuttua perheen elämään ilman riittäviä perusteita. Lasten perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen vastuu on yhteiskunnalla. Perustuslaissa on määritelty, että julkisen vallan on tuettava lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen kehitys ja hyvinvointi. (Taskinen 2007, 14.)

Lastensuojeluviranomaisten on puututtava lapsen elämään, jos lapsen kasvuolot vaarantavat tai eivät ole riittävän turvallisia lapsen terveydelle ja kehitykselle. Puututtava on myös silloin, jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa niitä. (mt., 14–15.)

Kaikkien ratkaisujen, joita tehdään lastensuojelussa, on edistettävä lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Eri vaihtoehtoja on mietittävä tästä näkökulmasta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lastensuojelussa lapsen mielipiteisiin ja toivomuksiin, tämä on kirjattu lasten oikeuksien sopimuksessa. Lapsen täytyy saada tietoa häntä kokevista asioista hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla. Lapsella on oikeus myös osallistua itseään koskevien asioiden suunnitteluun. Lastensuojelun on tuettava lapsen oikeutta pitää yhteyttä perheeseen ja muihin läheisiin ihmisiin sijaishuollon aikana. (Mikkola 2004, 73-74.)

Varhaisella puuttumisella pyritään reagoimaan havaittuihin ongelmiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tukemisen eri mahdollisuuksia on tällöin runsaasti. Varhaisen puuttumisen tulee antaa tukea perheelle avoimesti, kunnioittavasta ja leimaamatta. (Taskinen 2007, 15.)

Ensisijainen tukemisen muoto ovat avohuollon tukitoimet, joita ovat mm. taloudellinen tukeminen, asunnon järjestäminen, harrastuksissa tukeminen ja läheisten ihmissuhteiden ylläpitäminen. (Taskinen 2007, 16,41; Mikkola 2004, 77.)

Lapsen sijaishuoltoa järjestettäessä on huomioitava lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta. Taustoja on edistettävä lapsen elämässä sijaishuollon aikana. (Taskinen 2007,17.)

2.5.1 Oulun kaupungin lastensuojelutyö

Oulun kaupunki on järjestänyt erilaisia lastensuojelupalveluita, joilla tuetaan ja neuvotaan perheitä erityisesti elämän kriisitilanteissa. Vanhempi, lapsi tai nuori, viranomainen tai kuka tahansa voi olla yhteydessä lastensuojeluasemien sosiaalityöntekijöihin jos on huoli lapsen hyvinvoinnista tai perheen tilanteesta, esimerkiksi mielenterveysongelmien, päihteiden käytön tai lapsen hoidon laiminlyönnin vuoksi. Sosiaalityöntekijä selvittää lastensuojelu tarpeen lapsikeskeisen tilannearvion avulla. Yhteistyö alkaa lapsen ja vanhempien/ huoltajien aloitustapaamisella, jossa keskustellaan perheen kokonaistilanteesta, esille nousseista huolenaiheista ja perheen omista voimavaroista, tuen tarpeesta ja sovitaan jatkotapaamisesta. (Oulun kaupunki 2009 a)

Oulun lastensuojelupalveluihin kuuluu avohuollon tukitoimenpiteet, huostaanotto, sijaisperheet, sosiaalipäivystys ja lastenkodit. Oulun kaupungilla on kolme lastensuojelu yksikköä: Metsola, Onnela ja Sanginsuun lastenkodit. Metsolan ja Sanginsuu lastenkodeissa on suurimmaksi osaksi 12-17- vuotiaita lapsia ja Onnelan lastenkodissa on 0-12-vuotiaita lapsia. (Oulun kaupunki 2009 a.)

2.5.1.1 Onnelan lastenkoti

Onnelan lastenkoti on yksi Oulun kaupungin vastaanottokodeista, joka vastaanottaa kaikkina vuorokauden aikoina lapsia, joilla ei ole riittävää turvaa tai hoitoa. Onnelan lastenkodissa on kaksi osastoa, 8-paikkainen vauva ja leikki-ikäisten lasten osasto sekä 6-paikkainen kouluikäisten lasten osasto. (Oulun kaupunki 2009 b.)

Osastoilla työskentelee kahdeksan ohjaajaa, kolme lastenhoitajaa sekä laitoshuoltaja. Lastenkodissa työskentelee myös toimintaterapeutti, joka antaa lapsille yksilöterapiaa, ohjaa lastenryhmiä sekä ohjaa lasten ja vanhempien yhteistoimintaa. Lasten-

kodilla on psykologi, joka toimii myös Metsolan ja Sanginsuun lastenkodeissa. Hän tukee vanhempia ja lapsia kriisitilanteissa. (Oulun kaupunki 2009 b.)

Lapsen hoidon ja kasvuntyön perustana on yksilöllisesti tehty hoito- ja kasvatussuunnitelma, mikä laaditaan yhdessä vanhemman, sosiaalityöntekijän ja lapsen omahoitajan kanssa. Kun lapsi saapuu lastenkotiin, hänelle nimetään omahoitaja. Lapsen ja omahoitajan suhde perustuu luottamukseen, avoimuuteen sekä kunnioittavaan ja kannustavaan vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Omahoitaja hoitaa yleensä lapsen asioita. Lastenkodissa pyritään kodinomaiseen arkeen. Päiväjärjestykseen kuuluu ravitsevat ateriat, ulkoilua, riittävästi lepoa sekä lapsen ikään sopivaa leikkimistä ja virikkeiden antamista. Lapselle annetaan onnistumisen kokemuksia erilaisten toimintojen kautta muun muassa retkien, harrastusten, musiikki ja kuvallisilla toimintoilla. Kouluikäiset lapset käyvät omassa koulussa. Työntekijät ohjaavat ja tukevat lasta koulunkäynnissä Työskentelyssä pyritään lasta eheyttävään hoitoon ja kuntoutukseen. Lastenkoti antaa lapsille turvalliset rajat. (Oulun kaupunki 2009 b.)

2.5.1.2 Perhekuntoutusyksikkö, PEKU

Perhekuntoutusyksikkö, PEKU on ympärivuorokautinen lastensuojelun avohuollon tukimuoto lapsille ja vanhemmille. Perhekuntoutus tapahtuu pääasiassa perhekuntoutusyksikössä maanantaista perjantaihin. Perheet viettävät viikonloput omissa kodeissaan. Kuntoutusjakso kestää noin kolme kuukautta. Kuntoutuksessa voi olla samanaikaisesti neljä perhettä.

Perhekuntoutuksen tavoitteena on tukea perhettä kokonaisvaltaisesti heidän elämänhallinnassa, löytää perheen voimavarat, luoda arjen rakenteita sekä kehittää lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Jakson aikana perhettä tuetaan mm. perheterapialla, vanhempien ryhmätoiminnalla, lasten kanssa työskentelemällä ja omaohjaaja keskusteluilla perhekuntoutusyksikössä. Kuntoutusjakson jälkeen perhettä tuetaan kotiin kahden viikon välein tapahtuvilla kotikäynneillä kahden/kolmen kuukauden ajan. (PEKUN laatukäsikirja)

2.6 Vanhemmuus

Vanhemmuus ja lapsen kasvattaminen ovat elämän tärkeimpiä tehtäviä. Vanhempain oleminen on elämänmittainen työ. Vanhemmuus on haasteellinen ja vastuullinen tehtävä, joka vaatii onnistuakseen siihen paneutumista, vanhemmuuden tehtävän arvostamista sekä tukea kumppanilta ja lähipiiriltä. (Kaimola 2005, 14.) Tehtävässä kokee ilonhetkiä ja onnistumisia, mutta myös pettymyksiä. Jokainen vanhempi kokee riittämättömyyden tunteen usein sydämessään. Vaikka se ei ole miellyttävä tunne, niin se auttaa tuomaan realismia arkeen. Vanhemman pitäisi olla armollinen itselleen, kukaan ei ole täydellinen. Lasten kanssa oleminen kehittää aikuisessa empatiakykyä, johdonmukaisuutta, määrätietoisuutta, aggressioiden hallintaa ja ilmaisua, kykyä olla tyytyväinen ja olla onnellinen vanhemmuudestaan, iloita pienestä edistyksestä ja taitoa antaa myönteistä palautetta (Wahlberg 2005, 85).

Lastensuojeluasiakkaiden vanhemmat ovat epävarmoja omien taitojensa suhteen. He kokevat häpeää, avuttomuutta ja huonommuutta. Heillä on heikko itsearvostus ja siksi heidän on vaikea kehua ja antaa positiivista palautetta lapsilleen. Toivotaan, että he löytäisivät vuorovaikutusleikkien avulla yhteyden lapseensa ja antaisivat myönteistä palautetta lapselleen. He näkisivät, kuinka lapsi nauttii saadessaan olla vanhemman kanssa, saadessaan vanhemman huomiota ja näin vanhemmille välittyisi, kuinka tärkeä oma vanhempi on lapselle.

Vanhemmat voivat siirtää häpeää eteenpäin kasvatuksessa ja elää omaa häpeäänsä lapsen kautta. Esimerkiksi, vanhempi jolla on ollut heikko koulumenestys, ei kannusta lasta koulumenestyksessä, koska hänen mielestään lukio tai yliopisto ovat turhia. (Viljamaa 2008, 84.) Usein huomaa myös lastenkoti vanhempien häpeän siirtyvän kasvatukseen. He eivät luota lapsensa taitoihin, eivätkä osaa kannustaa lasta oikeissa asioissa. Lapsetkin viestittävät puheillaan epäonnistumisestaan ja häpeää: ”menee kuitenkin pieleen, en ikinä osaa”. Kun vanhemmille kertoo lapsen onnistumisesta jossain tehtävässä, he ovat jotenkin häkeltyneitä, mutta toisaalta iloisia lapsensa onnistumisesta. Lapselle on tärkeää, että pienetkin onnistumiset huomataan ja hän haluaa yrittää uudelleen (mt., 2008, 29).

Vanhemman tehtävänä on kestää kritiikki ja arvostelu, uskaltaa olla vanhempi, ei lapsen kaveri. Vanhemman tulee olla vastuussa perheenjäsenten hyvinvoinnista. Hän hoitaa, opettaa, huolehtii ja antaa rakkautta. Vanhemman ei tarvitse olla täydellinen. Hänen pitäisi osata myöntää virheensä ja inhimilliset erehdykset, näyttää ettei hän aina ole oikeassa. Riittävän hyvä vanhempi antaa turvaa ja luo rajoja. Hän lohduttaa ja on läsnä. Vanhempi antaa lapselle kokemuksen, että hän on tärkeä ja rakastettava juuri sellaisena kuin lapsi on. Vanhempi arvostaa arkea ja opettaa myös lapsen arvostamaan arkea ilman extreme- kokemuksia. Perusrutiinit ovat lapselle tärkeitä, koska ne tuovat turvaa ja ennakoitavuutta. Lapsella on hyvä olla, jos arki on tasapainoista ja rauhallista. Vanhemman tulisi uskoa itseensä vanhempana, koska silloin lapsikin oppii arvostamaan vanhempaansa. Lasten kasvaessa vanhemman rooli muuttuu. Isommat lapset tarvitsevat kuuntelijaa ja neuvojaa kun taas pienemmät lapset tarvitsevat hoivaamista eli on tärkeää, että vanhempi osaa muuttua lapsen kasvun mukaan. Jokaisessa perheessä syntyy ristiriitoja ja vanhemman tulisi hyväksyä ristiriidat osaksi normaalia elämää. Hänen tulisi opettaa miten riidoista selvittää ja tehdään sovinto. Riittävän hyvä vanhempi valvoo lapsen tekemisiä ja on kiinnostunut missä lapsi viettää aikaansa ja kenen kanssa. Vanhemman tulisi olla esikuva lapselleen, samaistumismalli. (Juvakka 2005, 21-28.)

Vanhemmuus on muuttunut nykyisessä tietoyhteiskunnassa paljon. Arkinen kiire, raha, turvattomuus ja turvaverkkojen puuttuminen tuovat haasteita nykypäivän vanhemmuuteen. Nämä ovat stressitekijöitä vanhemmille ja ne heikentävät vanhemmuuden voimavaroja. Vanhempien neuvottomuus lasten ja nuorten kanssa tulee usein esille muun muassa vanhempainilloissa. Vanhemmuus tuntuu olevan hukassa ja se näkyy lasten pahoinvointina ja perheiden hajoamisena. Lasten ja nuorten kasvattamisessa on edelleenkin kyse rakkaudesta ja rajoista, läsnäolosta ja välittämisestä. (Syrjälä 2005, 8.)

Lastenkodin vanhemmilla on usein päihdeongelmia, työttömyyttä ja henkisiä vaikeuksia. Perherakenteet ovat pirstoutuneet ja yksinhuoltajia on paljon, jotka kantavat yksin koko vastuun perheestään. Uusperheissä aikuisten roolit ovat jäsentymättömiä ja lapset reagoivat uusiin aikuisiin. Heillä ei ole useinkaan suvun ja yhteisön antamaa tukea ympärillään. Vanhemmat ovat menettäneet elämän tavoitteet ja vanhemmuus on kaoottista. Tukiverkostoa on ympärillä vasta kun he päätyvät lastensuojeluasiak-

kaiksi. Tukeminen ei aina ole helppoa lastensuojeluasiakkaiden kanssa, koska vanhemmat saattavat vähätellä ongelmiaan, voivat kokea tukemisen vastentahtoiseksi ja siksi käyttäytyvät ylimielisesti ja välttelevät työntekijöiden kohtaamisia. Huonolla käytöksellään he yrittävät torjua omaa häpeäään.

Vanhemmat tarvitsevat paljon tukea vanhemmuudessa. Lastenkodin työntekijät pyrkivät tukemaan ja rohkaisemaan vanhempia kasvatustehtävässä. Yhtenä työvälineen käytetään vanhemmuuden roolikarttaa, joka on jaoteltu viiteen eri osa-alueeseen: elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja ja rakkauden antaja (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2001). Vanhemmuuden roolikartta auttaa hahmottamaan vanhemmuuden kokonaistilannetta, mitä osa-alueita pitäisi roolikartassa kehittää, mitkä roolit löytyvät vanhemmuudesta ja mitä lapsi tarvitsee vanhemmalta eri kehitysvaiheissa. Roolikartan avulla pyritään tukemaan ja kannustamaan vanhempia vanhemmuuteen, lisäämään itseluottamusta, etsimään vanhemmuuden jo olemassa olevia vahvoja osa-alueita ja kohottamaan itsearvostusta. Roolikartan avulla pyritään antamaan toivoa tulevaisuuteen, että vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa oman perheen rakentamiseen. (Rautiainen 2001, 60-62.) Lastenkodissa vanhemmille annetaan palautetta kaikesta edistyksestä. Esimerkiksi vanhemmille kerrotaan lapsen hyvästä käytöksestä, niin se lisää vanhemman itsearvostusta ja onnistumista kasvatustehtävässään. Myönteinen palaute motivoi vanhempaa yrittämään lisää, se helpottaa vanhemman huonommuuden tunnetta ja lisää tulevaisuuden toivoa.

Vuorovaikutusleikkiopas on myös yksi työväline, jota työntekijät voivat käyttää vanhemmuuden tukemisessa. Esimerkiksi omahoitaja tutustuu oppaaseen ja ottaa jonkun lorun, mitä alkaa lapsen kanssa leikkiä. Myöhemmin omahoitaja esittelee vanhemmalle oppaan sisältöä ja näyttää mallia, mitä hän on lapsen kanssa leikkinyt. Vanhempi näkee, kuinka lapsi nauttii loruttelusta ja vanhempi innostuu itsekin leikkimään. Leikkien avulla lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus vahvistuu ja sen kautta myös vanhemmuus vahvistuu.

Vuorovaikutusopas on tukemassa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Oppaan välityksellä halutaan viestittää, kuinka tärkeä vanhempi on lapselle ja kuinka paljon lapselle merkitsee yhdessä oleminen vanhemman kanssa. Olipa vanhempi

millainen tahansa, vanhempi on lapselle tärkeä. Lapsi ei kykene asettamaan kyseenalaiseksi vanhemmasta mitään. Lapsi ei osaa arvioida kriittisesti vanhemman antamaa huolenpitoa tai vanhemman puutetta.

3 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Theraplay- menetelmä on melko uusi terapia muoto Suomessa ja sen vuoksi siitä ei ole tehty vielä suomenkielisiä tutkimuksia kuin muutamia.

Jukka Mäkelä ja Ilona Vierikko ovat tutkineet Theraplayn käyttökelpoisuutta sijaislasten ja sijaisvanhempien välisen vuorovaikutuksen syventämisessä. He ovat toteuttaneet projektin SOS-lapsikylissä (2001-2004), johon osallistui 20 lasta SOS-lapsikylistä ja heidän lapsikylävanhempansa. Tutkimuksella haluttiin tutkia, miten sijoitettujen lasten hoitoa voitaisiin kehittää nykyaikaisen kiinnittymisteoreettisen tutkimuksen tuomien mallien mukaan niin, että se vastaa siihen suunnattomaan tarpeeseen, joka eri kylien lapsilla on. Projektilla haluttiin antaa myös hyviä hoidollisia kokemuksia siihen osallistuneille lapsille ja aikuisille. Theraplayta arvioivat projektissa mukana olleet lapset ja vanhemmat sekä SOS-lapsikyliä johtajat. Tutkimuksessa käytettiin erilaisia kyselykaavakkeita ja arviointilomakkeita lapsen käyttäytymisen kartoittamiseen ja vuorovaikutuksen kehittymisen seuraamiseen. Ennen ja jälkeen Theraplay- tuokioiden tehtiin viisi mittauskyselyä käyttäytymisen kyselykaavakkeiden avulla, joita analysoitiin kvantitatiivisesti. Tämä tutkimus osoittaa, että lapsilla oli selvästi vähemmän ongelmia tehtyjen Theraplay- tuokioiden jälkeen. Tutkimuksen mukaan lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus oli muuttunut myönteisemmäksi ja syventynyt. (Mäkelä & Vierikko 2004.)

Theraplaysta on tehty myös muutamia pro gradu-tutkimuksia. Esimerkiksi Elisa Hellinen (2009) on tutkinut Theraplay- terapian vaikutuksia lapsiperheen arkeen ja vuorovaikutukseen. Hellinen haastatteli vanhempia, jotka olivat käyttäneet Theraplay- menetelmää. Hellisen tutkimuksen keskeinen tulos on, että Theraplaylla on ollut paljon vaikutusta perheen arkeen, vuorovaikutukseen, lapsen käyttäytymiseen ja muuhun toimimiseen. (Hellinen 2009)

Hillevi Westman (2008) on pro gradu tutkimuksessaan tarkastellut SOS-lapsikylissä sijoitettuina olevien lasten emotionaalisen oireilun ja käytöshäiriöiden vakavuutta ja niissä tapahtuvia muutoksia kahden vuoden aikana. Tutkimus osoittaa, Theraplay-terapia auttaa vähentämään lasten emotionaalista oireilua ja käytöshäiriöitä vahvis-

tamalla lapsen ja sijaisvanhemman välistä vuorovaikutusta ja auttamalla sijaisvanhempaa löytämään uudenlaisia keinoja lapsen tunteiden ja käyttäytymisen säätelyyn. (Westman 2008)

Vuorovaikutusleikistä on tehty useita ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä, joissa on sovellettu Theraplay- menetelmää. Tehtyjä töitä ovat muun muassa Theraplay- menetelmän kuvausta ja arviointia sekä ”Ei oo ryhmää, jolle se ei kävis – koska vuorovaikutus käy kaikille!”: Vuorovaikutusleikkiryhmä työmenetelmänä päiväkodissa.

Katja Louhivaaran (2005) on tutkinut opinnäytetyössään mitä Theraplay on ja miten sen käytön havaitsee lapsissa. Louhivaaran opinnäytetyössä Theraplay- menetelmä osoittautui toimivaksi hoitomuodoksi tai menetelmäksi lapsille, joilla on ongelmia vuorovaikutuksessa. Ongelmat johtuivat esimerkiksi varhaisen vuorovaikutuksen häiriintyneestä äiti- lapsi suhteesta. Tutkimuksen mukaan vuorovaikutusleikki näyttäisi antavan korjaavia kokemuksia, joita lapsi ei ole saanut kokea varhaislapsuudessaan. Linda Liuksiala, Heli Touru ja Jonna Vidgren (2010) ovat tutkineet millaista toimintaa eri vuorovaikutusleikkiryhmissä on toteutettu, mitä vuorovaikutusleikkiryhmän ohjaaminen vaatii työntekijältä sekä millaisille lapsille vuorovaikutusleikkiryhmätoiminta sopii ohjaajien näkemysten mukaan. Tutkimus osoittaa, että vuorovaikutusleikkiryhmätoiminta sopii kaikille lapsille, mutta erityisesti aroille ja vilkkaille lapsille. Vuorovaikutusleikkien on koettu opettavan lapsille esimerkiksi oman vuoron odottamista ja toisten huomioimista. Ohjaajien mukaan lapset saavat erityisesti sellaista huomiota vuorovaikutusleikkiryhmässä, jota he tarvitsevat.

4 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ

Ammattikorkeakoulussa voi tehdä tutkimuksellisen opinnäytetyön sijaan myös toiminnallisen opinnäytetyön. Toiminnallista opinnäytetyötä voidaan jaotella nimillä ”tutkimustyöt ja muut työt” tai ”tutkimustyöt ja ilmaisulliset opinnäytetyöt”. Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ohjeistaa toimintaa, opastaa, järjestää tai järjeistää toimintaa. Tuotoksena voi olla muun muassa kansio, cd-rom, portfolio, kotisivut, ohje, ohjeistus, opastus, esimerkiksi perehdyttämispas tai turvallisuusohjeistus. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla myös tapahtuman järjestäminen, esimerkiksi messuosaston tai kansainvälisen kokouksen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tärkeää, että siinä yhdistyvät käytännön kokemus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.)

4.1 Käytännön toteutus

Kesällä 2009 Varpu Kaisto toteutti sosiaalisen vahvistamisen käytännön ja kehittämisen projektin Onnelan lastenkodeilla Oulussa. Onnelasta pyydettiin toteuttamaan lyhyehkö vuorovaikutusleikkiopas, jossa kerrottaisiin vuorovaikutusleikkien merkityksestä lapsen kehitykselle. Vuorovaikutusleikkiopasta hyödynnettäisiin Onnelan lastenkodeissa sekä perhekuntoutusyksikössä.

Teemahaastattelulla haastateltavien Onnelan ja Perhekuntoutusyksikön työntekijöiden sekä vanhempien mielipiteet vaikuttivat oppaan sisältöön. Esimerkiksi työntekijät halusivat, että oppaassa annetaan mahdollisuus yksinäisyyden tunteen käsittelylle. Työntekijät painottivat myös lorujen ja laulujen merkitystä maahanmuuttajalasten kielelliseen kehitykseen. Vanhemmat toivoivat oppaan olevan värikäs, innostava ja sopivan lyhyt.

Oppaaksi muotoutui A5- kokoinen opas (LIITE 6), jonka sisältö on asiatietoa, leikkejä, loruja, sekä lasten piirtämiä että oikeita kuvia. Lasten piirustuksia pyydettiin sukulaislapsilta. Valokuvat otettiin ClipArt:sta. Käsitteet on avattu hyvin yksinkertaisesti ja lyhyesti, jotta vanhemmat jaksaisivat lukea ne. Oppaaseen on valittu perinteisiä leikke-

jä, jotta vanhempien motivaatio riittäisi lapsen kanssa olemiseen, eikä mahdolliset vähäiset voimavarat menisi uusien laulujen ja lorujen opetteluun. Sen ajatuksen perusteella, että lapsi on huolenpidon arvoinen ja ainutlaatuinen sini silmä sekä nauru suu, valittiin oppaan nimeksi ”TUIKI TUIKI TÄHTÖNEN”.

Opasta suunniteltiin ja muokattiin Oulun painatuskeskuksessa graafisen tekstinvalmistajan kanssa. Oppaan valmistuessa viimeiseen muotoon, oppaita painatettiin 300 kpl.

4.2 Oppaan tarkoitus ja tavoite

Tarkoituksena on luoda selkeä, yksinkertainen ja helppolukuinen vuorovaikutusleikkiopas, joka innostaa vanhempaa leikkimään ja loruttelemaan lapsensa kanssa. Tavoitteena on selkeyttää vanhemmalle lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen merkitys ja tärkeys lapsen kehitykselle. Leikkien tarkoituksena on parantaa ja vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Leikkimisen avulla vanhemman ja lapsen vuorovaikutus kehittyy huomaamatta ja leikkiminen tuottaa iloa molemmille. Leikkiessä vanhempi viestittää lapselle, että hänen kanssaan on mukava olla yhdessä, näin lapsi kokee olevansa hyväksytty ja rakastettu. Leikkiminen vahvistaa lapsen itsetuntoa ja tuottaa lapselle mielihyvää. Vanhempi kokee myös onnistumista vanhemmuudessa, kun näkee lapsen innostuvan ja iloitsevan vanhemman seurasta.

Opas on tarkoitettu Onnelan lastenkodin ja Perhekuntoutusyksikön lasten vanhemmille. Tarkoituksena on antaa työväline myös Onnelan ja Perhekuntoutusyksikön työntekijöille, joka auttaa heitä rakentamaan suhdetta lapsen ja vanhemman kanssa. Tavoitteena on saada myös työväline oppaan tekijöille, tuleville yhteisöpedagogeille, jota he voivat hyödyntää työelämässä.

Opas sopii työvälineeksi kaikille niille, jotka työskentelevät ja ovat lasten kanssa tekemisissä, esimerkiksi päiväkodin ja ensi- ja turvakodin työntekijät sekä vanhemmat.

4.3 Oppaan tarpeellisuus

Onnelan lastenkodin ja Perhekuntoutusyksikön asiakkaiden yksi suuri ongelma on vanhempien ja lasten välisien vuorovaikutussuhteiden toimimattomuus. Lastensuojeluasiakkaiden vanhemmat eivät useimmiten tiedä, mitä vuorovaikutus on ja mitä se merkitsee lapselle ja heille itselleen. Työskennellessä Onnelassa ja Perhekuntoutusyksikössä voidaan huomata vanhempien vähäinen vuorovaikutuksellisuus omaan lapseen. Vanhemman vieraillessaan lapsensa luona lastenkodilla, vanhempi on useimmiten huomattavan passiivinen. Esimerkiksi vanhempi istuu sohvalla näppäillen puhelintaan ja antaa lapsen leikkiä omia leikkejään.

Teemahaastatteluissa ilmeni, että työntekijät ovat kaivanneet lastenkodin arkeen konkreettista työvälinettä lasten kanssa yhdessäoloon. He toivoivat myös, että työväline kehittäisi työntekijöiden ja lasten sekä vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta.

4.4 Oppaan sisältö

Johdanto- osiossa kerrotaan oppaan sisällöstä ja tarkoituksesta. Siinä selvitetään millainen merkitys vuorovaikutuksella on lapselle ja vanhemmalle. Johdannon lopussa on runo, joka rohkaisee käyttämään helliä sanoja ja pitämään vanhemman sylin avoimena ja lämpimänä.

Vuorovaikutus kohdassa halutaan tuoda esille mitä vuorovaikutus on ja selventää vuorovaikutuksen syntyvän arjen tavallisista hetkistä, esimerkiksi syöttämisestä, pukeutumisesta ja sylittelystä. Vanhempaa rohkaistaan olemaan lapsensa kanssa ja yhdessäolon seurauksena kokevan onnistumisen hetkiä vanhemmuudessa, kun hän näkee pienokaisen nauttivan seurastaan. Vuorovaikutus- osiossa vanhemmille annetaan vaihtoehtoisina leikkeinä *Harakka huttua keittää*, *Peili- leikki ja Silmä, silmä, nenä, suu- leikki*. *Harakka huttua keittää*-loru on valittu oppaaseen sen perinteisyyden vuoksi. Peili- leikissä vanhempi ja lapsi seisovat vastakkain ja vanhempi antaa neuvoja lapselle liikuttamaan tiettyä kehonosaa. Kunnes lapsi on oppinut leikin, johtajaa

voidaan vaihtaa. Tämän leikin ajatuksena on muodostaa lapseen yhteys ja pitää sitä yllä (Jernberg & Booth 2004,366). Peili- leikki on yksi Theraplay- menetelmässä käytettävistä yhteyden rakentamis- leikeistä. Silmä, silmä, nenä, suu- loruttelu on valittu oppaaseen, koska lorussa nimetään eri kehonosia. Onnelan työntekijöistä osa painotti lorujen merkityksen maahanmuuttajalapsien kielellisen kehityksen kannalta. Lorutellessa tätä lorua vanhemman kosketus ja katse antavat läheisyyden tunteen lapselle.

Hoiva- kohdassa kerrotaan hoivaamista olevan lapsen syöttäminen, pukeminen, nukkuttaminen ja lapsen lähellä oleminen. Vanhempia rohkaistaan nauttimaan lapsen läsnäolosta. Theraplay- menetelmästä on otettu *Huopakeinu-leikki*, jossa lapsi makaa peiton päällä ja vanhemmat keinuttavat häntä siinä laulaen kehtolaulua ja katsoen lasta (Jernberg & Booth 2004, 371). Lauluksi on valittu *Nuku, nuku, nurmilintu. Pipien hoito* on myös yksi Theraplay- menetelmästä sovellettu tapa hoivata lasta. Vanhempi tarkistaa lapsen kanssa yhdessä iltaisin nukkumaan mennessä kaikki lapsen pipit, naarmut ja mustelmat sekä hoitaa ne rasvaamalla. Lapsi kokee vanhemman antavan hoivaa ja hänen on turvallista käydä nukkumaan.

Katse- osiossa tuodaan esille, mitä katse, eleet ja ilmeet viestittävät lapselle. Ne kertovat erilaisista tunnetiloista, kuten ilosta ja surusta. Lapsi innostuu vanhemman hymyilevistä kasvoista. *Tuikelaulussa Tuiki, tuiki tähtönen* tuodaan esille lapsen erityisominaisuuksia, esimerkiksi sini silmät ja nauru suu. Tuikelaulu on yksi Theraplay- menetelmän leikeistä, jossa halutaan viestittää lapselle hänen olevan huolenpidon arvoinen ja vahvistaa hänen itsetuntoaan (Jernberg & Booth, 2004, 369). *Tonttu kiertää taloa* on perinteinen leikki, joka on usealle tuttu omasta lapsuudesta. Sisällyttämällä leikin oppaaseen halutaan sen perinteisyyden jatkuvan.

Kosketus- kohdassa kerrotaan halauksien, sylissä keinuttelun ja hellien kosketusten viestivän lapselle välittämistä, lohdutusta, turvallisuutta ja huolenpitoa. Hieronta ja lempeä kosketus rauhoittavat lasta. Rasvaus on Theraplay- menetelmässä hoivaa antavaa menetelmä. Rasvaaminen viestii lapselle, että hän on huolenpidon arvoinen ja aikuiset huolehtivat lapsesta, ilman että hänen on sitä pyydettyä (Jernberg & Booth 2004, 369). Oppaassa on rasvaus- ja leipomis- leikit, jossa olennaista on van-

hemman fyysinen kosketus lapseen. Fyysinen kosketus ilmenee myös perinteisessä *Körö, körö kirkkoon*- leikissä.

Leikkiminen ja loruttelu- kohdassa tuodaan esille, että leikkiminen voi olla lapsen kanssa yhdessä mm. ääntelyä, tarttumista ja keinumista. Tässä kohdassa painotetaan leikin antamaa voimaa, sen merkitystä lapselle ja lapsen kehitykselle. Leikkiminen ja loruttelu- kohdan perinteisiä leikkejä ovat *Karhu nukkuu*, *Piiri pienii pyörii*, *Kapteeni käskee* ja *Missä on peukalo*.

Tunteet- osiossa halutaan tuoda esille tunteiden näyttämisen ja puhumisen merkityksen sekä tärkeyden niin lapsen kuin aikuisenkin elämässä. Kun lapsi voi näyttää ja kertoa omat tunteensa, hän kokee olevansa rakastettu ja hyväksytty juuri sellaisena kuin on. Tunteiden käsittelyyn on valittu laulut ”Jos saisin nähdä enkelin” ja ”Ketunpoika” sekä runot ”Kiukkuloru” ja ”Tunteellinen siili”. ”*Jos saisin nähdä enkelin*”- laulua valittaessa pohdittiin, onko laulu liian hengellinen oppaaseen. Päädyttiin siihen, että aikuisen on hyvä antaa lapselle mahdollisuus kokea turvallisuuden tunteen enkelistä. *Ketunpoika* laulun avulla lapsi voi käsitellä yksinäisyyden tunnettaan. Kohderyhmän lapsien ajatellaan kokevan yksinäisyyttä kun he ovat Onnelan lastenkodissa tai Perhekuntoutusyksikössä. *Kiukkuloru ja Tunteellinen siili* kertoo lapsen tunteista ja siitä, että lapsi ei ole paha, vaikka hän näyttää vihankin tunteen. Lapsi tarvitsee aikuisen rinnalleen, jotta kykenee käsittelemään vaikeiltakin tuntuvia tunteita.

Oppaan lopussa on Lapsi- runo. Runo kertoo siitä, miten tapa, jolla lapseen suhtaudutaan, vaikuttaa lapsen kehitykseen. Runo on yhteenveto oppaan sisällöstä.

5 KVALITATIIVINEN TUTKIMUSMENETELMÄ

Opinnäytetyön tutkimusstrategiana käytetään kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aluksi oli tarkoitus keskittyä vain toiminnalliseen menetelmään eli produktin tuottamiseen, mutta päädyttiin myös laadulliseen tutkimusmenetelmään, jotta saataisiin selville haastattelujen avulla vuorovaikutusleikkioppaan todellinen tarpeellisuus Onnelan lastenkodissa ja oppaan kehittämisideat.

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkejä on aineistonkeruumenetelmä, tutkittavien näkökulman esille tuominen, harkinnanvarainen otanta, aineistolähtöinen analyysi ja hypoteesittomuus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152; Kylmäkoski 2007.) Laadullinen tutkimus on saanut vaikutteita useista eri ajattelusuunnista ja tutkimustraditioista. Näitä ovat esimerkiksi hermeneutiikka, joka on ymmärtämistä ja tulkintaa korostava filosofinen suuntaus, fenomenologia, joka on havaintokokemuksen tietoisuuden rakenteita tarkasteleva filosofinen suuntaus. Laadullisen tutkimuksen tulo Suomeen yleistyi 1970-luvulla sosiaalitieteissä ja kasvatustieteissä 1980-luvulla. (Kylmäkoski 2007.)

Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata todellista elämää. Tutkimus tapahtuu vuorovaikutuksessa ja se pyritään tekemään mahdollisimman luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tutkimus kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkija luottaa omiin havaintoihinsa enemmän ja pitää tärkeänä keskustelua tutkittavien kanssa kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoihin. Tutkimuksessa pyritään paljastamaan tai löytämään tosiasioista, ei niinkään todentaa jo olemassa olevaa tietoa. Laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyn tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta. (Hirsjärvi ym. 2004, 151-152; Vilkkä 2005, 126.)

Laadullisella tutkimusmenetelmällä tutkimusaineistoa voidaan kerätä monella eri tavalla. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökul-

mat ja ajatukset pääsevät esille. Tutkimushaastattelumuotoja ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Yleensä haastattelu toteutetaan yksilöhaastatteluna. Teemahaastattelu on käytetyin haastattelumuoto laadullisessa tutkimusmenetelmässä. Tutkimushaastatteluun valitaan kohdejoukko harkinnanvaraisesti. Tutkittavien määrä on yleensä pieni. Tutkimusaineiston koolla ei ole väliä vaan sen laadulla. Tutkimusaineisto toimii apuvälineenä asian ymmärtämisessä. Laadullinen tutkimus voi muuttua tutkimuksen aikana alkuperäisestä tutkimussuunnitelmasta., Tutkimuksia toteutetaan joustavasti ja muutetaan olosuhteiden mukaan. (Hirsjärvi ym. 2004, 151-157; Vilkkä 2005, 97-101, 126.)

Laadullisella tutkimusmenetelmällä pyrittiin saamaan seuraaviin kysymyksiin vastauksia:

- 1) onko Theraplay-menetelmä tuttu Onnelan ja perhekuntoutusyksikön työntekijöille?
- 2) onko vuorovaikutusleikkiopas tarpeellinen työväline lapsen ja vanhemman/työntekijän välisessä vuorovaikutuksessa?
- 3) miten opas saataisiin parhaiten hyötykäyttöön?

5.2. Tutkimuksen aineistonkeruu

Laadullisessa tutkimuksessa päämenetelmänä käytetään haastattelua (Hirsjärvi ym. 2001, 192). Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Teemahaastattelu sopi joustavuuden, avoimuuden ja keskusteluomaisuuden vuoksi tutkimukselle. Avoimien kysymysten tarkoituksena oli saada laadullista eli todellisen elämän tietoa. Haastattelua haluttiin täydentää omia havaintoja ja selvittää haastateltavien kautta tutkimusongelmaa.

Teemahaastattelussa käytetään puolistrukturoituja kysymyksiä eli haastattelun aihepiirit ja teema-alueet ovat tiedossa. Teemahaastattelussa poimitaan sellaiset keskeiset aiheet, joilla pyritään saamaan vastausta tutkimusongelmiin. Teemahaastattelussa haastattelurunko on suhteellisen avoin. Kysymykset tulisi olla sellaisessa muodossa, ettei haastateltava voi vastata kyllä tai ei. Kysymykset ovat tiedossa, mutta

niiden tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Haastattelun aikana voidaan poiketa teemoista ja esittää lisäkysymyksiä tarvittaessa. Haastateltavat voivat tuoda omia näkemyksiä esille, joita haastattelijat eivät ole välttämättä huomanneet ottaa esille teemarunkoa laatiessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48; Vilka 2005, 101-102, 105.)

Haastattelut toteutettiin helmi-maaliskuun 2010 aikana Onnelan lastenkodissa. Haastateltavat henkilöt valittiin harkinnanvaraisesti teemahaastatteluun: kuusi Onnelan lastenkodin työntekijää, kaksi perhekuntoutuksen työntekijää sekä kaksi lastenkodin lasten vanhempaa. Näin saatiin mahdollisimman monipuolisesti haastateltavien näkemykset ja kokemukset esille. Haastattelurunkoon valittiin puolistrukturoituja kysymyksiä (LIITE 1). Teema-alueena olivat haastateltavien taustatiedot, kokemuksia Theraplay-menetelmästä, vuorovaikutusleikkioppaan tarpeellisuus Onnelan lastenkodin työntekijöille ja vanhemmille sekä vuorovaikutusleikkioppaan käytäntöön saattaminen. Haastattelurunkoa muokattiin lastenkodin lasten vanhemmille siten, että heiltä kysyttiin heidän mielipidettään oppaan tarpeellisuudesta ja mitä he haluaisivat oppaan sisältävän (LIITE 2).

Molemmat haastattelijat olivat mukana kaikissa haastattelutilanteissa. Kysymykset esitettiin vuorotellen ja tarkentavia kysymyksiä tehtiin, jos se oli tarpeellista. Kuudessa haastattelussa käytettiin nauhuria apuna. Neljässä haastattelussa jouduttiin tekemään muistiinpanot käsin teknisten ongelmien vuoksi. Haastattelutilanteet olivat hyvin luonnollisia keskustelutilanteita, mikä näkyi myös haastateltavien rentoudesta.

Teemahaastattelulla on myös huonot puolensa. Haastattelutilanteeseen valmistautuminen, itse haastattelutilanne ja haastatteluaineiston purkaminen vievät paljon aikaa. Haastattelut jouduttiin jakamaan usealle päivälle, koska kaikki haastateltavat eivät olleet samaan aikaan töissä, sairastumisen vuoksi aikataulut muuttuivat ja nämä seikat veivät paljon aikaa.

Haastateltavat henkilöt voivat kokea haastattelutilanteet hyvin erilaisina. Haastattelutilanteet voivat tuntua haastateltavista esimerkiksi ahdistavina ja jännittävinä. Haastatteluaineisto on kontekstisidonnaista, eikä saatuja tutkimustuloksia voida sen vuoksi yleistää. (Hirsjärvi ym. 2001, 192-194.) Aineistoksi saatiin vain Onnelan lastenko-

din ja Perhekuntoutusyksiköiden työntekijöiden ja vanhempien ajatuksia ja kokemuksia.

5.3 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimusaineiston analysointi aloitettiin kuuntelemalla haastattelut ja litteroimalla ne. Litterointi tarkoittaa haastattelemalla kerättyä tutkimusaineiston puhtaaksi kirjoittamista. Se helpottaa tutkimusaineiston läpikäyntiä, ryhmittelyä ja luokittelua. Tutkijan tulee esittää miten tarkkaan hän on aineiston litteroinut. (Eskola & Suoranta 2005, 149-202: Vilkkä 2005, 115.) Yleensä haastattelemalla kerättyä aineistoa kertyy paljon, sen litterointi vie aikaa ja tekee analyysivaiheen haastavaksi ja työlääksi (Hirsjärvi & Hurme 2001, 135). Haastattelut litteroitiin sana sanalta pian haastattelujen jälkeen. Äännähdyksiä ja toistoja ei kirjoitettu puhtaaksi. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä noin 25 sivua. Haastateltavat henkilöt koodattiin merkeillä h1-h10, koska se helpotti aineiston lukemista.

Tutkimusaineisto analysoitiin osittain aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Aineistolähtöinen analyysi tarkoittaa tutkimuksessa sitä, että aineisto analysoitiin ilman etukäteisteoriaa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi käsittää kolme eri vaihetta: pelkistäminen (redusointi), ryhmittely (klusterointi) ja abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112-113.)

Kun haastattelut oli litteroitu, alkoi aineiston ahkera lukeminen. Aineistosta eroteltiin kaikki olennainen tieto tutkimuskysymysten kannalta eli aineistoa pelkistettiin. Pelkistäminen edellyttää, että tutkimusaineisto pilkotaan tai tiivistetään osiin. Aineistosta etsittiin yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä olennainen informaatio. Aineisto pilkottiin teemahaastattelurungon teemoja apuna käyttäen. Tämän jälkeen tutkimusaineisto ryhmiteltiin eli teemoiteltiin. Eri teemat nimettiin, jotta aineisto olisi johdonmukainen kokonaisuus.

Abstrahointi tarkoittaa samansisältöisten käsitteiden yhdistämistä, jolloin aineistosta saadaan pääluokkia. Saadun tuloksen avulla pyrittiin saamaan ymmärrettävä merkityskokonaisuus. Aineiston tulkinta osiossa kuvataan teemojen sisältöä aineiston al-

kuperäisillä sitaateilla. Sitaattien avulla pyritään perustelemaan tulkintoja ja elävöittämään tekstiä. (Vilkkä 2005, 140: Tuomi & Sarajärvi 2002, 102, 110-115.)

Pääpaino opinnäytetyössä on itse produktiolla ja sen vuoksi haastattelujen tuloksia ja johtopäätöksiä ei ole analysoitu kovin tarkasti. Haastattelulla pyrittiin lähinnä todistamaan tuotannon tarpeellisuutta.

5.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettisyys on huomioitava kaikissa tutkimuksen osa-alueissa: tutkimusaiheen valinnassa, tutkittavien henkilöiden kohtelussa ja tutkimuksen totuudenmukaisuudessa. Kun tutkimus kohdistuu ihmisiin, pitää heiltä selvittää suostumus tutkimukseen ja tutkimukseen osallistuminen tulee olla vapaa-ehtoista. Tutkimusaineiston keräämisessä tulee ottaa huomioon anonyymien takaaminen, luottamuksellisuus ja aineiston tallentaminen asianmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 26-27.) Eettisyys näkyy opinnäytetyön lähes jokaisessa vaiheessa. Tutkimustyön ensimmäisestä vaiheesta alkaen tarvittavat yhteistyösopimukset ja lupakysymykset tehtiin asianmukaisesti.

Teemahaastatteluun tehtiin suostumuslomake (LIITE 3, 4), jonka kaikki haastateltavat allekirjoittivat ennen varsinaista haastattelua. Suostumuslomakkeessa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta, tutkimukseen osallistumisen olevan vapaa-ehtoista, aineistoa luottamuksellisesta käsittelystä ja henkilötietojen pysyvän salaisina.

Aineiston purkamisessa eli litteroinnissa otettiin eettisyys huomioon kirjoittamalla auki kaikki haastateltavien tuomat asiat esille. Tällä pyrittiin osoittamaan, että haastateltavien näkemys ei muuttuisi. Kun aineisto oli litteroitu, haastattelunauhut tuhottiin.

Opinnäytetyössä on käytetty mahdollisimman monipuolista lähdekirjallisuutta ja mahdollisimman uutta tietoa tutkimuksen tueksi. Kaikki lähdemateriaali on ilmoitettu asianmukaisesti tekstissä ja lähdeluettelossa.

5.6 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteeri on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä, koska arvioinnin kohteena on tutkijan tekemät teot, valinnat ja ratkaisut (Eskola & Suoranta 2005, 208-210). Tutkimuksen luotettavuutta pyrittiin saamaan esille raportoimalla mahdollisimman tarkasti kaikki tutkimuksen toteuttamisvaiheet eli teoreettiset lähtökohdat sekä niiden liittyminen tutkimukseen, tutkittavat henkilöt, tutkijoiden omat ennakko-oletukset, aineiston keruu ja analyysi. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että tutkimuksessa käytettiin useita eri menetelmiä eli triangulaatioita. Triangulaatiot jaetaan kolmeen eri alueeseen:

1. aineisto- ja menetelmä triangulaatiolla tarkoitetaan sitä, että aineistoa on kerätty eri menetelmillä esim. haastattelut
2. tutkijat riangulaatiolla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa on kaksi tai useampi tekijää
3. teoreettinen triangulaatio tarkoittaa, että ilmiötä tutkitaan eri teorioiden näkökulmasta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 213-215.)

Tutkimuksessa käytettiin tutkijatriangulaatiota eli tutkimusta on tehnyt kaksi tutkijaa ja aineistotriangulaatiota sillä aineistokeruumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua. Tutkimuksen luotettavuutta lisää teoreettinen triangulaatio, koska tutkimuksessa käytettiin kolmea eri teoriaa (Theraplay, kiintymyssuhde, persoonallisuuden kehitys). Tutkimustulosten esityksessä käytettiin haastattelujen suoria sitaatteja, joiden avulla lukija pystyy seuraamaan tutkijoiden tulkintoja. Tutkimuksessa tuotiin esille aikaisempia tutkimuksia Theraplay- menetelmästä ja vuorovaikutuksesta ja niitä pyrittiin vertaamaan tähän tutkimukseen.

Yksi tutkimuksen luotettavuutta heikentävä tekijä saattaa olla se, kun teknisten ongelmien vuoksi neljä haastattelua jouduttiin kirjoittamaan käsin. Toisaalta kirjoittajia oli kaksi ja muistiinpanoja verrattiin keskenään, jotta kaikki asiat tulivat muistiinpanoihin.

5.7 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksessa haastateltiin kahdeksaa Onnelan ja Perhekuntoutusyksikön työntekijää, sekä kaksi Onnelan ja Perhekuntoutusyksikön lasten vanhempaa. Haastateltavista yhdeksän oli naisia ja yksi mies. Seuraavassa kaaviossa on esitelty haastateltujen ammatit ja mahdolliset lisäopinnot.

Taulukko 1. Haastateltavien ammatit ja mahdolliset lisäopinnot

henkilöiden lukumäärä	ammatti	lisäopinnot
3	sosiaalikasvattaja	yhdellä perheterapeutin koulutus, yhdellä esi- ja alkuopetuksen opinnot sekä moniammatillisen perhetyön erikoistumisopinnot
2	sosionomi	yhdellä äidinkielenopettajan ja lastentarhaopettajan pätevyudet
1	lastenhoitaja	-
1	lähihoitaja	-
1	toimintaterapeutti	-
1	arkkitehti (vanhempi)	-
1	ei ammattia, kotiäiti (vanhempi)	-

Haastateltujen keski-ikä on haastattelun hetkellä 44 vuotta. Työntekijöiden keski-ikä on 47 vuotta ja haastateltujen vanhempien 35 vuotta. Työntekijät ovat työskennelleet keskimäärin 15 vuotta, joko Onnelassa tai Perhekuntoutusyksikössä. Onnelassa keskimääräinen työaika on ollut 14 vuotta ja Perhekuntoutusyksikössä 3,5 vuotta. Molemmat Perhekuntoutusyksikön työntekijät ovat siirtyneet Onnelan lastenkodilta työskentelemään Perhekuntoutusyksikköön.

5.7.1 Theraplay- menetelmän tunnettavuus

Kaikki haastatellut työntekijät olivat ainakin kuulleet Theraplay- nimen. Theraplay- menetelmää on soveltanut omassa työssään kolme työntekijää. Yksi työntekijä on tehnyt päättötyön moniammatillisen perhetyön erikoitumisopinnoissa, jossa hän soveltanut menetelmää. Yksi työntekijä kuvaili Theraplayn tunnettavuuttaan näin:

”On tuttu. En oo käyny koulutusta, mutta oon perehtyny siihen näin muuten kirjallisuuden kautta. Oon sieltä ottanu joitaki asioita mukaan omaan työhöni. Käyttäny siten osittain samoja menetelmiä omassa työssä.”
(h10)

Yksi työntekijöistä on lukenut menetelmästä, mutta ei ole itse käyttänyt sitä. Yksi on nähnyt viittauksia useammassa yhteyksissä vuorovaikutuksen yhteydessä ja on ollut Theraplay- luennolla. Eräälle menetelmä oli jossain määrin tuttu, hänellä itsellään oli kirja Theraplay- menetelmästä. Hän ei kuitenkaan ole tutustunut menetelmään syvällisemmin. Yksi perhekuntoutusyksikön työntekijöistä mainitsi, että heidän sosionomiopiskelijat soveltavat menetelmää harjoitteluissaan.

5.7.2 Theraplay- menetelmän soveltaminen omassa työssä

Kahdeksasta haastatellusta työntekijästä kuusi on kohdannut Theraplay- menetelmään omassa työelämässään. Heistä neljä on soveltanut menetelmää omassa työssään, mm. kosketteluleikkejä, jalkojen hierontaa ja rasvausta ja keinuttelu- ja lauleleikkiä. Yksi työntekijä kuvaa omaa Theraplayn soveltamistaan seuraavanlaisesti:

”Se on tavallaan koko se viitekehys, että millä tavalla lasta lähestyy ja millä tavalla häntä puhuttelee ja minkälaisia leikkejä. Siinä on paljon tämmösiä, missä kosketetaan, lasketaan varpaita, katsellaan silmiin, ihastellaan, keinutellaan, ollaan lähellä lasta, että sillalaila oon niitä elementtejä siitä käyttäny. (h10)

”Se oli jollai sängynpeitolla tai jollai lapsi oli siinä mutkassa ja sitte toine aikuinen toisessa päässä ja sitä heivattii ees takas vähä niinku kiikku.”
(h6)

Perhekuntoutusyksikön työntekijä kertoo haastattelussa, että yhteistyötä tehdään Theraplay- terapeuttien kanssa. Yhdelle perheelle tehdään arvio, onko Theraplay- menetelmästä heille apua.

5.7.3 Työntekijöiden kokemukset menetelmästä

”Mielestäni menetelmä sopii kaikille lapsille. Menetelmässä ei ole mitään uutta ja ihmeellistä. Jokainen osaa vuorovaikutusleikkejä, perustuu mallisjärkeen. Se ei vaadi hienoja terapeutteja.” (h3)

”Havaitsin, kuinka suuren vaikutuksen leikki teki lapseen. Menetelmä vaikuttaa lapsen moneen kehitykseen ja voi soveltaa monen ikäisille.” (h4)

Onnelan lastenkodin ja Perhekuntoutusyksikön työntekijöistä Theraplay- menetelmän näkee hyväksi neljä työntekijää ja yksi kokee menetelmän erittäin hyväksi. Yksi työntekijä korosti sitä, että on hyvä kun vanhempi ja lapsi tekevät asioita yhdessä.

”Kaikki varmaan terapia ja onko tämä jotaki terpialeikkiä niin varmaan on tärkeä ja hyvä. Kaikki aika mikä täällä annetaan lapsille niin sehän on hyväksi.” (h7)

”Kyllä se varmasti on ihan hyvä menetelmä. Joskus on mietityttänny siinä se, että ... riippuen varsinkin lastensuojelutyössä niin mikä on lapsen tausta että ku mennään lähelle ja koskettammaa ja rasvailemmaa ja tämmöistä. Että siinä täytyy olla hyvin luottamuksellinen suhde lapsella ja tällä aikuisella, että se ei tunnu lapsesta pelottavalle tai oudolle. (h10)

5.7.4 Työntekijöiden kommentit menetelmän muuttamiseksi

Kuusi työntekijää ei nähnyt muutostarvetta menetelmään. Sen tiedon perusteella, mitä työntekijöillä oli haastatteluhetkellä, he uskoivat menetelmän olevan hyvä. He painottivat sitä, että heidän pitäisi tietää menetelmästä enemmän, jotta pystyisivät antamaan muuttamisideoita. Menetelmään perehtynyt työntekijä pohti, että joitakin ihmisiä voi ahdistaa, kun lasta ”pakotetaan” vuorovaikutukseen. Toinen menetelmään

perehtynyt ja työssään menetelmää soveltanut työntekijä kommentoi menetelmää seuraavanlaisesti:

”Näin ku pelkästään kirjallisuuden kautta perehtyy siihen, nii jotku asiat siinä tuntuu vähä teennäisiltä. Tai teennäinen ei oo ehkä oikea sana, mutta että ne ei oo ehkä luontevia tilanteita.” (h10)

Haastattelija kysyy tarkentavan kysymyksen, että mitkä asiat tai tilanteet tuntuvat ”ei niin luonnollisilta”.

”No just ne missä havainnoidaan, missä terapeutti ja lapsi leikkii, tuli miele, että mitenkähän se lapsi kokee sen, että eikö se oo jotenki outo se tilanne. Mutta toisaalta en voi sillee arvostella tai aatella, että siinä pitäis jotaki muuttaa, ku en oo sitä käyttäny nii sillee en voi sannoo... Sen mitä muistan, mitä oon luku ja mitä oon siitä napannu ommaan työhöni nii ne on minusta ihan hyviä asioita.” (h10)

5.7.5 Haastateltavien kokemukset oppaan tarpeellisuudesta

Haastattelussa haluttiin selvittää haastateltavien mielipidettä oppaan tarpeellisuudesta. Heiltä kysyttiin näkevätkö he oppaan tarpeellisena työvälineenä. Kaikki haastateltavat henkilöt sanoivat, että opas on tarpeellinen työväline ja puolet haastateltavista näki sen erittäin tarpeelliseksi työvälineeksi. Viisi henkilöä toi esille vanhempien ja lasten vähäisen vuorovaikutuksen, vanhemmat eivät osaa leikkiä, eivätkä tiedä mitä vuorovaikutus on ja mitä se merkitsee lapsen kehitykselle.

”Kyllä näen tärkeäksi, koska nuoret vanhemmat joita täällä on, niin heillä on puutteita, eivät ossaa itse leikkiä lastensa kanssa, eivät tiedä miten leikitään tai mitä leikkejä vois leikkiä lapsen kanssa.” (h7)

”... että vanhemmat saisivat rohkeutta heittäytyä leikkiin, oppisivat nauttimaan lapsesta, saisivat myönteistä palautetta lapselta. Lasten vanhemmat eivät osaa leikkiä, yksinkertaisetkin leikit uusia heille.” (h3)

”...monesti kouluikästenki vanhemman ja lapsen välillä on ongelmia vuorovaikutussuhteessa, että vois miettiä millä tavalla vois heihin vois suunnata niitä menetelmiä, että eihän ne tarvi välttämättä loruja ja leikkejä olla, että vois olla jotaki muuta.” (h5)

”...jos ei oo vanhemmalla keinoja vuorovaikutukseen nii tämä opas auttaa niinku siinä vaiheessa...” (h10)

Kuusi työntekijää oli sitä mieltä, että opas on hyvä työväline työntekijöille. Heidän mielestä opas olisi apuna rakentamassa vuorovaikutusta työntekijän ja lapsen välille. Pari työntekijää kertoi kaivanneensa oppaan tyyppistä työvälinettä työhönsä. Heidän mielestään työntekijät saisivat oppaasta uusia ideoita työhönsä.

”Etenki vanhemmille, mutta varmaan myös työntekijöille, koska se tuo semmosta uusia leikkejä ja semmosta uutta näkökulmaa.” (h7)

”... äitillä ei oo mitään työkaluja miten alkaa lasten kanssa touhuamaan ja tekemään. Että sen pohjalta ois ollu aiva mahtava lyyä nyt jo tämä opas kättee ja alettu yhdessä käymää sitä läpi, että ehottomasti oon oikein tämän kannalla.” (h8)

Yhden haastateltavan mukaan opas olisi tarpeellinen myös muilla työkentillä:

”Neuvolat tullee ensimmäisenä mieleen... Ja sitte tullee mielee nämä ensi- ja turvakotien tyyppiset.” (h10)

5.7.6 Haastateltavien mielipiteet oppaan sisällöstä

Haastateltaville kerrottiin oppaan sisällön suunnitelmasta, mitä opas mahdollisesti tulee sisältämään. Haastattelussa haluttiin saada myös haastateltavien mielipiteet ja ideat esille ja heiltä kysyttiin, mitä oppaassa voisi olla tai mitä siihen tulisi lisätä. Näin saatiin hyviä ideoita ja lisäyksiä oppaan sisällön suhteen.

Neljä henkilöä toi esille vuorovaikutuksen tärkeyden. Heidän mielestään vuorovaikutusta tulisi korostaa oppaan sisällössä ja leikit olisivat sellaisia, jotka rakentaisivat vuorovaikutusta.

”Oppaassa tulisi korostaa vuorovaikutuksen tärkeyttä ja tuoda esille sitä, että kannattaa lapsen kanssa lorutella ja leikkiä.” (h2)

Kaikki haastateltavat henkilöt pitivät oppaan selkeyttä, värikkyyttä, yksinkertaisuutta ja lyhyitä selityksiä tärkeänä. Näin opas on helposti luettavissa, innostava ja mielenkiintoinen, kun ei ole liian teoreettinen.

”Oppaassa tulisi olla lyhyet, yksinkertaiset selitykset, jotka viestittäisivät vanhemmille, että hetki on tärkeä...” (h3)

”Lapsethan kiinnittää huomiota kaikkeen värikkääseen...” (H9)

Oppaan sisältö on suunniteltu siten, että sitä voidaan soveltaa kaiken ikäisille lapsille. Yksi haastateltavista nosti esille maahanmuuttaja lapset ja sen, miten oppaassa olisi hyvä ottaa heidän tarpeet huomioon:

”Senki vuoksi pidän myös sitä opasta tärkeänä, kun on ollut paljon näitä maahanmuuttajalapsia nii on ollu paljo tämmöstä kielellistä ongelmaa. Jos tässä on loruja, leikkejä ja lauluja niin se loruttaminenhan kasvattaa sitä lapsen sanavarastoa ja aktivoi ja innostaa lasta käyttämään sitä kieltä.” (h7)

Yksi haastateltavista toi tunteiden merkityksen esille. Hänen mielestään on tärkeää, että lapsi ja vanhempi voivat käsitellä yhdessä erilaisia tunnetiloja esimerkiksi runon avulla.

”...surullinen runo, eri tunnetiloja esille: suru, kaipaus, ero...” (h4)

5.7.7 Oppaan hyötykäyttö

Haastateltavilta kysyttiin oppaan hyötykäytöstä, miten opas saataisiin hyvin sulautumaan käytäntöön, eikä sitä unohdettaisi hyllyyn. Haastateltavista kahdeksan piti työntekijöiden aktiivisuutta tärkeänä tekijänä oppaan käytäntöön saattamisessa. Heidän mielestään työntekijöiden pitäisi tutustua oppaaseen, kokeilla lasten kanssa oppaan leikkejä ja esitellä opas vanhemmille. Kun vanhempi näkee lapsensa iloitsevan leikitä, vanhempi saattaa itsekkin innostua leikittämään lastaan eli mallioppimista ajateltiin hyväksi menetelmäksi.

”Jos työntekijä näyttää Onnelassa käestä pitäen millä tavalla vauvan tai lapsen kanssa voi leikkiä ja sitte antaa niinku muistin tueksi tämän ja uusia ideoita miten voi leikkiä...” (h10)

”...jokaisen työntekijän pitäis tutustua siihe ja perehtyä ja ottaa niitä käyttöö ja harjotella lasten kanssa niitä mitä siinä on niitä leikkejä ja loruja ja toteuttaa ite käytännössä sitä.” (h5)

”... opas saataisiin parhaiten hyötykäyttöön, kun työntekijät näyttäisivät mallia vanhemmille.” (h1)

Yksi haastateltavista nosti omahoitajaroolin esille, että omahoitaja voisi esitellä uudelle perheelle oppaan ja käydä perheen kanssa leikkejä ja loruja läpi. Hänen mielestään oppaan avulla voitaisiin rakentaa omahoitajan ja lapsen vuorovaikutussuhdetta.

”...lapsella ois mahdollisuus siihe kiintyä yhteen työntekijään, että vois olla iha hyvä idea siinäki.” (h5)

Haastattelussa haluttiin nähdä työntekijöiden mielipide siitä, miten vanhemmat innostuisivat käyttämään opasta.

”Työntekijöistä lähtee vanhempien motivointi ja tsemppaaminen oppaan käytön suhteen.” (h2)

”Aletaan käymää lapsen ja vanhemman kanssa yhdessä läpi sitä, että mitä asioita siinä on. Sitä kautta sitte...” (h8)

Haastatteluissa nousi esille, että monilla vanhemmilla on paljon elämässään ongelmia ja huolia, mitkä vievät heidän voimavarojansa. Vanhemmat eivät jaksaa innostua uusista asioista. Pari haastateltavaa työntekijää kyseenalaisti, että riittääkö vanhempien motivaatio vuorovaikutusleikki-oppaan tutustumiseen ja käyttämiseen?

”Onhan näitä toisiaki vanhempia, jotka ei innostu mistään. Täytyy itellä olla siellä halu ja kiinnostus ja nähä se tarpeellisena lapselle ja itelle. Ja löytää siitä se juju ja lapselle tarpeellinen ja aikuisellekki.” (h7)

”Niillä pitäis olla aika suuri motivaatio olla sen lapsen kanssa olemiseen jo sinällään, ennen ku ne sitä käyttää.” (h6)

”Oppaan käyttäminen on paljon myös vanhempien omasta aktiivisuudesta kiinni.” (h2)

6 POHDINTA

Tutkimuksen perusteella vuorovaikutusleikkiopas nähtiin erittäin tarpeelliseksi, joten tämän perusteella voidaan todeta produktin olevan myös merkityksellinen. Se antaa tukea vanhemmuuteen ja ideoita työntekoon.

Vuorovaikutusleikkioppaan avulla työntekijä helpottaa lapsen sopeutumista lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön arkeen. Työntekijä antaa lapselle aikaa, leikkii ja loruttelee hänen kanssaan. Vuorovaikutusleikkien avulla työntekijä hoivaa, antaa iloa, vahvistaa tervettä itsetuntoa ja viestii lapselle hänen ainutlaatuisuudestaan. Leikin yhtenä tarkoituksena on antaa lapselle mahdollisuus kiintyä hoitajaan. Lapselle on parempi, että hänelle kehittyy kiintymyssuhde työntekijään lastenkotiajanjakson aikana, kuin että lapsi olisi sen ajan ilman kenenkään aikuisen turvaa, luottamusta ja huolenpitoa. Lapsen tullessa lastenkotiin ei tiedetä, kuinka kauan hän siellä tulee olemaan.

Työntekijälle vuorovaikutusleikkiopas on tuki työhön. Opas antaa uusia leikki-ideoita ja helpottaa työntekijän työskentelyä lasten parissa, kun ei tarvitse itse muistaa laulujen ja lorujen sanoja. Omahoitajalle opas on työväline, jolla hän voi rakentaa kiintymyssuhdetta lapseen. Uusille, ehkä kokemattomille työntekijöille vuorovaikutusleikkiopas antaa varmuutta ja monipuolisuutta lasten kanssa työskentelyyn. Lasten parissa pitkään työskennelleille, ehkä tavoissaan urautuneille, opas antaa mahdollisuuden totutusta tavasta erilaiseen yhdessäoloon lasten kanssa. Vuorovaikutusleikit ovat helppoja ottaa arkeen, koska niitä voi soveltaa missä ja milloin vain, esimerkiksi erilaisissa hoitotilanteissa, kuten syöttämisessä ja pukeutumisessa. Oppaan leikit ja lorut ovat vähän aikaa vieviä ja ne on helppo saada pysyväksi osaksi arkea, jos työntekijällä on motivaatiota käyttää niitä omassa työssään.

Oppaan todellista käyttöä voidaan tarkastella vasta sitten, kun opas on ollut käytössä ja oppaasta on saatu käytännön kokemuksia. Voidaan olettaa, että vuorovaikutusleikkiopas sulautuu lasten kanssa työskenteleviin yhteisöihin eri tavoin. Oppaan käyttöön ottaminen riippuu työntekijöiden kokemasta arvostuksesta opasta kohtaan ja motivaatiosta käyttää sitä. Opas on nähty haastattelujen perusteella tärkeäksi ja tar-

peelliseksi, ja sen vuoksi oletetaan, että opasta tullaan käyttämään Onnelan lastenkodilla ja perhekuntoutusyksikössä. Positiivinen palaute vanhemmilta ja työntekijöiltä vahvistaa oletusta oppaan tarpeellisuudesta.

Oppaan sisällöllinen tavoite saavutettiin odotettua paremmin. Teemahaastatteluista nousi esille muutama oleellisesti tärkeä asia, jotka vaikuttivat oppaan sisältöön. Näitä olivat muun muassa tunteiden käsittely, oppaan ulkoasuun liittyviä näkemyksiä, kuten kursivoidut tekstit ja tapa, jolla tuoda asiat selkeästi, lämpimästi ja yksinkertaisesti esille. Oppaan sisällön rakennetta pohdittiin ja muokattiin useasti, jotta siitä saataisiin mahdollisimman selkeä, innostava, lämmin, puhutteleva, vuorovaikutuksen merkityksellisyyttä korostava ja vuorovaikutukseen houkutteleva.

Opinnäytetyön tekemiseen varattu aika suhteessa työmäärään oli tiivis. Lyhyt aikaväli koko työn toteutukselle voidaan nähdä positiivisena ja negatiivisena yhtäaikaisesti. Positiivista on se, että pienen stressin alaisena saatiin tehtyä paljon työtä lyhyessä ajassa. Negatiivisena voidaan nähdä se, että työlle sokeuduttiin aika ajoittain. Sokeutumisen näkyi siinä, että mahdollisia parempia vaihtoehtoisia lauserakenteita ja ideoita ei aina huomattu. Alkuperäisestä oppaasta poistettiin kaikki käskymuodot: ”Nauttikaa, tehkää jne.”, mutta painetussa oppaassa oli jäänyt yksi lause: ”Nauttikaa toisenne läsnäolosta”. Välillä oli turhauttavaa tuottaa tekstiä, kun sitä ei tullut toivotulla tavalla. Ilmiö oli havaittavissa etenkin työn loppuvaiheessa. Lomapäiviä työstä olisi voinut olla enemmän, mutta työmäärä ei sitä sallinut.

Vuorovaikutusleikkiopas esitellään Tornion Kivirannan alueen Lohikentän juhla 2010-hankkeen perhekerhossa. Aluksi opas oli tarkoitus luovuttaa sähköisessä muodossa perhekerhon käyttöön. Opas suojattiin mahdollista jatkomarkkinointia varten, joten opas luovutetaan perhekerholle paperiversiona.

Opinnäytetyölle mahdollisia jatkotutkimusaiheita on: Miten opas on sulautunut käytäntöön? Miten vanhemmat ja työntekijät ovat kokeneet oppaan? Onko oppaasta ollut hyötyä vuorovaikutuksen rakentamisessa?

Produktin jatkokehittämistä on suunniteltu. Toinen oppaan tekijöistä suorittaa mahdollisesti projektinsa markkinoimalla vuorovaikutusleikkiopasta eri työyhteisöihin, esimerkiksi neuvoloihin, ensi- ja turvakoteihin ja muihin lasten parissa työskenteleviin

työpaikkoihin. Opas on suojattu mahdollista projektia varten, oppaan kaikenlainen painattaminen ja sähköinen levittäminen on kielletty (LIITE 5). Mahdollisessa projektissa produktia tullaan markkinoimaan niin ennaltaehkäiseviin kuin korjaaviinkin työyhteisöihin. Opas on tehty nyt korjaavan työn kentälle, mutta sisällöltään se sopii myös ennaltaehkäisevään työhön. Onko oppaalla enemmän merkitystä ja vaikutusta ennaltaehkäisevässä, kuin korjaavassa työssä?

Vuorovaikutusleikkiopas tuli tilauksena, joka jo itsessään rajasi aihetta ja menetelmää. Opinnäytetyö haluttiin laajentaa myös kvalitatiiviseen tutkimusmenetelmään todistaakseen oletettua oppaan tarpeellisuutta ja selvittääkseen millaisia tietoja ja kokemuksia haastateltavilla on Theraplay- menetelmästä. Tekemällä toiminnallinen opinnäytetyö saatiin tietoa ja taitoa miten oppaan avulla vanhempia voidaan ohjata olemaan lastensa kanssa. Opinnäytetyön tekeminen oli monella tapaa opettavainen prosessi. Opinnäytetyöprosessissa opittiin, miten toteutetaan kokonaisuudessaan opinnäytetyö, teemahaastattelu menetelmänä, opas ja mitä näissä kaikissa tulee ottaa huomioon. Näkemyksiä saatiin siitä, miten tehtyä produktia voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa.

Vaikka Theraplay- menetelmä on syntynyt 1960- luvulla ja rantautunut Suomeen 1993, tieteellistä, suomenkielistä kirjallisuutta ei teoriasta ole juuri lainkaan. Kaikki kirjallisuus on seurausta teoksesta: ”Theraplay, Vuorovaikutusterapian käsikirja”. Menetelmä on saavuttanut laajan suosion maassamme ja SOS- lapsikylän projektissa menetelmällä on saavutettu erinomaisia tuloksia (Kontiainen 2004, 25). Theraplay- menetelmästä on siis vain yksi suomenkielinen varsinainen teos. Kirja on Jernbergin ja Boothin kirjoittama ja teoshan on heidän näkemyksensä asiasta. Jotta menetelmä olisi luotettavampi, pitäisi siitä olla enemmän teoksia.

Psykologien kustannus Oy (Salo, Saara & Tuomi, Kirsi. 2009) on julkaissut vanhemman ja lapsen vuorovaikutusoppaan/ - teoksen. Teoksessa on paljon tekstiä ja useimmat lorut sekä laulut ovat uusia ja tuntemattomia. Teos sisältää cd:n lauluihin ja loruihin.

Theraplay- menetelmässä lasta kosketellaan paljon hoivaavien ja leikkisien aktiviteettien aikana. Nykyään ei enää esimerkiksi nosteta lapsen paitaa ja paljasteta hänen vatsaansa. (Jernberg & Booth 2003, 63.) Yksi haastatelluista mainitsi, että hän on

pohtinut menetelmässä paljon käytetyn fyysisen läheisyyden vaikutusta mahdollisesti seksuaalisesti hyväksikäytettyyn lapseen. Haastateltava mainitsi myös, että aktiviteetin vetäjällä ja lapsella täytyy olla erittäin luottamuksellinen suhde, jotta lapsi kokee olonsa turvalliseksi. Jernberg & Booth (2003, 63.) kirjoittaa, että fyysinen läheisyys ei ole millään tavalla vahingollista lapselle, jos läheisyyden tuottaja on lapsen parasta tarkoittava aikuinen. Milloin luottamus lapsen ja aikuisen välillä on riittävän luotettava? Päätöksen luotettavuudesta tekee aikuinen, ja näkemys luottamuksesta vaihtelee yksilöittäin. Nykyään hyväksikäyttöä ilmenee usein. Fyysisen läheisyyden kanssa on oltava lasten kanssa erityisen varovainen ja luottamuksen rakentamisessa on lapsen edun mukaan mentävä lapsen ehdoilla. Lapselle on annettava riittävästi aikaa tutustua aikuiseen. Huostaan otetut lapset ovat lähes poikkeuksetta kokeneet hylkäämiseksi jätetyn tunteen, joten on ymmärrettävää, että luottamuksen rakentamiseen menee aikaa ja sen eteen on tehtävä paljon työtä.

7 LÄHTEET

Ayres, A. Jean 1984. Kun lapsi ei opi leikkimään: Aistitoimintojen yhdentymishäiriöt ja sensorisen integraation terapia. Suom. Päivi Danner ja Marja Pekkanen Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Gerber, Magda & Johnson Allison 1998. Your Self-Confident Baby. How to encourage your child's natural abilities- from the very start. New York : John Wiley & Sons.

Hellinen, Elisa (2009) Theraplay-terapian vaikutukset lapsiperheen arkeen ja vuorovaikutukseen. Tampereen yliopisto. Sosiaalityö pro gradu-tutkielma.

Hellsten, Tommy 1999. Vanhemmuus –vastuullista vallankäyttöä. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Hiltunen, Anja 2006. Hoivaa ja hauskanpitoa Theraplayn periaattein. Lastentarha-lehti (69) 4/2006, 30-32.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finn lectura.

Häkkinen, Pasi 1999. Lasta suojaavat yhteisöt. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Pihlaja Päivi (toim.) Ulos umpikujasta- miten auttaa tunnehäiriöistä lasta? Porvoo: WSOY, 94.

Jernberg, Ann M. & Phyllis, B. Booth 2003. Theraplay. Vuorovaikutusterapian käsikirja. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy.

Juvakka, Essi. Riittävän hyvä riittää. & Syrjälä, Jaana. Vanhemmalle. & Kaimola, Kari. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. & Wahlberg, Karl-Erik. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa 2005. Teoksessa Jaana Syrjälä (toim.) Vahva vanhemuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: VL-markkinointi Oy, 21-28, 8, 14, 85.

Kalland, Mirjam & Maliniemi-Piispanen, Sinikka 1999. Vauvan kiikku. Kuvaus kokeilevasta vauvaperhetyöstä. Helsinki: Edita.

Keltikangas- Järvinen 2000. Tunne itsesi, suomalainen. Helsinki: WSOY.

Klemettilä, Rauni 2010. Onnelan lastenkodin johtaja. Haastattelu 16.02.2010. Oulu. Eveliina Finnilä & Varpu Kaisto.

Kontiainen, Satu 2004. Theraplay vahvistaa hyvän kasvun edellytyksiä. Sosiaaliturvalehti (92) 10/2004.

Kylmäkoski, Merja 2007. Johdatus tutkivaan työtöteeseen luennot 19.9.2007. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Tornio.

Lehtinen, Erno & Kuusinen, Jorma 2001. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY.

Mikkola, Matti 2004. Lastensuojelu ja eurooppalaiset ihmisoikeudet. Lastensuojelulain tausta. Teoksessa Puonti, Annamaija & Saarnio, Tuula & Hujala, Anne (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 61, 73-74, 77.

Mäkelä, Jukka & Vierikko, Ilona 2004. Kuinka yhteys löytyy? Vuorovaikutusterapia huostaan otettujen lasten hoidon tukena. Raportti Theraplay-projektista SOS-lapsikylissä 2001-2004. Espoo: SOS-lapsikylä.

Rautanen, Marianne 2008. Leikki lisää älyä. Vauva-lehti (17) 9/2008, 26.

Rautiainen, Mari (toim.) 2001. Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle. Käyttäjän opas 2. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Siltala, Pirkko 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä, Pirkko & Siltala, Pirkko & Tamminen, Tuula (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY, 16-19, 24, 31.

Sinkkonen, Jari 1999. Lapsen psyykinen kehitys. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Pihlaja Päivi (toim.) Ulos umpikujasta- miten auttaa tunnehäiriöistä lasta? Helsinki: WSOY, 20.

Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun? Helsinki: WSOY.

Sjöberg, Leena 2009. Vauvalla on ääni. Teoksessa Kuosmanen, Sinikka (toim.) Vauvan ääntä etsimässä. Ensi- ja turvakotien liiton raportti II. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Tarkoma, Marjatta 2004. Theraplay- Lapsi oppii kokemalla. Perhehoito- lehti (20) 3/2004, 16-17.

Taskinen, Sirpa 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Tuomi & Sarajärvi 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuovila, Pirjo 2008. Teoksessa Ketola, Jari (toim.) Menetyksistä mahdollisuuksiin, perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Juva: WS Bookwell Oy.

Viittala, Kaisu 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Viljamaa, Janne 2008. Anna lapsen onnistua. Helsinki: Gummerus.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Westman, Hillevi (2008) SOS-lapsikyliin sijoitettujen lasten emotionaalinen oireilu ja käytöshäiriöt sekä Theraplay-intervention vaikutus oireiluun. Tampereen yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu-tutkielma.

Oulun kaupunki 2009 a. Sosiaali- ja terveystalvet. Viitattu 31.3.2010.

<http://www.oulu.ouka.fi/sote/lastensuojelu/index.htm>

Oulun kaupunki 2009 b. Sosiaali- ja terveystalvet. Viitattu 31.3.2010.

<http://www.ouka.fi/Sote/lastensuojelu/onnela.html>

Theraplay- instituutti a. Viitattu 9.4.2010

<http://www.theraplay.org/8400.html>

Theraplay- instituutti b. Viitattu 9.4.2010

<http://www.theraplay.org/additional/mim.htm>

8 LIITTEET

LIITE 1:

Teemahaastattelurunko työntekijöille:

Taustatiedot:

- sukupuoli
- ikä
- ammatti, tutkinto
- kuinka kauan työskennellyt Onnelassa

Theraplay-menetelmä:

- Onko menetelmä tuttu?
- Miten omin sanoin määrittelisit menetelmän? Kuvaile omin sanoin.
- Oletko käyttänyt sitä työssäsi tai muualla?
- Miten olet käyttänyt menetelmää käytännössä?
Kerrotko muutamien esimerkkien avulla menetelmää?
- Jos olet käyttänyt menetelmää, millaisena olet kokenut sen?
- Miten muuttaisit menetelmää?

Vuorovaikutusleikkiopas:

- Näetkö oppaan tarpeelliseksi? Miksi?
- Mitä mielestäsi oppaassa voisi olla tai mitä siihen tulisi lisätä?
- Miten opas saataisiin parhaiten hyötykäyttöön?
- Miten mielestäsi oppaasta saisi tarpeeksi kiinnostavan ja innostavan?
- Miten oppaassa tulisi huomioida käytännön toteutukset?
- Miten oppaassa tulisi huomioida käytännön sovellettavuus ,
miten saada se käytännössä käyttöön?

Kohderyhmä:

- Miten vanhemmat innostuisivat käyttämään opasta?
- Miten saataisiin opas parhaiten hyötykäyttöön kohderyhmille?

Mitä muuta haluat sanoa? (ohjeita meille)

LIITE 2: Teemahaastattelurunko vanhemmille**TEEMAHAASTATTELURUNKO:****Taustatiedot:**

- sukupuoli
- ikä
- ammatti
- tutkinto

Vuorovaikutusleikkiopas:

- Näetkö oppaan tarpeelliseksi? miksi?
- Mitä mielestäsi oppaassa voisi olla tai mitä siihen tulisi lisätä?
- Miten opas saataisiin parhaiten hyötykäyttöön?
- Miten mielestäsi oppaasta saisi tarpeeksi kiinnostavan ja innostavan?
- Miten oppaassa tulisi huomioida käytännön toteutukset?
- Miten oppaassa tulisi huomioida käytännön sovellettavuus, miten saada se käytännössä käyttöön?

Kohderyhmä:

- Miten vanhemmat innostuisivat käyttämään opasta?
- Miten saataisiin opas parhaiten hyötykäyttöön kohderyhmille?

Mitä muuta haluat sanoa? (ohjeita meille)

LIITE 3: Suostumus haastatteluun- lomake työntekijöille

15.02.2010

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Olemme yhteisöpedagogiopiskelijoita Humanistisesta ammattikorkeakoulusta Tornio-osta. Teemme opinnäytetyötä Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön (Oulu) perhetyöhön. Opinnäytetyömme koskee lasten ja heidän huoltajiensa välisiä vuorovaikutussuhteita, teemme vuorovaikutusleikkioppaan Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön lasten vanhemmille.

Tarkoituksenamme on tutkia millaisia käsityksiä Onnelan lastenkodin ja Perhekuntoutusyksikön työntekijöillä on Theraplay- menetelmästä, sen kokemuksista käytännöstä ja mahdollisia ideoita menetelmän muuttamiseen. Haastattelemalla haluamme tutkia myös työntekijöiden kokemia tarpeellisuutta vuorovaikutusleikkioppaasta, näkemyksiä oppaan sisällöstä ja oppaan sulautumisesta käytäntöön. Tutkimme myös työntekijöiden näkökulmia siitä, miten vanhemmat innostuisivat parhaalla mahdollisella tavalla oppaasta.

Tutkimusta varten haastattelemme Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön työntekijöitä. Tarkoituksenamme on nauhoittaa haastattelut, jotta saamme niistä kaiken tarvittavan tiedon tutkimukseemme. Haastattelujen tiedot tullaan käsittelemään luottamuksellisesti eikä työntekijöiden henkilöllisyydet tule missään vaiheessa esille.

Yhteistyöterveisin

Eveliina Finnilä ja Varpu Kaisto

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Suostun siihen, että yhteisöpedagogiopiskelijat Eveliina Finnilä ja Varpu Kaisto haastattelevat minua ja saavat nauhoittaa haastattelutilanteen. Vastauksiani he saavat hyödyntää opinnäytetyössään.

Oulussa _____/_____2010

LIITE 4: Suostumus haastatteluun- lomake vanhemmille

15.02.2010

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Olemme yhteisöpedagogiopiskelijoita Humanistisesta ammattikorkeakoulusta Torniossa. Teemme opinnäytetyötä Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön (Oulu) perhetyöhön. Opinnäytetyömme koskee lasten ja heidän huoltajiensa välisiä vuorovaikutussuhteita, teemme vuorovaikutusleikkioppaan Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön lasten vanhemmille.

Tarkoituksenamme on tutkia millaisia käsityksiä Onnelan lastenkodin ja Perhekuntoutusyksikön lasten vanhemmilla on oppaasta. Haastattelemalla haluamme tutkia myös vanhempien kokemaa tarpeellisuutta vuorovaikutusleikkioppaasta, näkemyksiä oppaan sisällöstä ja oppaan sulautumisesta käytäntöön. Tutkimme myös vanhempien näkökulmia siitä, miten vanhemmat innostuisivat parhaalla mahdollisella tavalla oppaasta.

Tutkimusta varten haastattelemme Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön työntekijöitä ja vanhempia. Tarkoituksenamme on nauhoittaa haastattelut, jotta saamme niistä kaiken tarvittavan tiedon tutkimukseemme. Haastattelujen tiedot tullaan käsittelemään luottamuksellisesti eikä haastateltujen henkilöllisyydet tule misään vaiheessa esille.

Yhteistyöterveisin,
Eveliina Finnilä ja Varpu Kaisto

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Suostun siihen, että yhteisöpedagogiopiskelijat Eveliina Finnilä ja Varpu Kaisto haastattelevat minua ja saavat nauhoittaa haastattelutilanteen. Vastauksiani he saavat hyödyntää opinnäytetyössään.

Oulussa _____/_____2010

LIITE 5: Tarkennus opinnäytetyön yhteistyösopimuksesta**TARKENNUS OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUKSESTA**

Tällä sopimuksella tarkennetaan 16.2.2010 yhteisesti sovittua opinnäytetyön yhteistyösopimusta.

Opinnäytetyön tuloksena on syntynyt vuorovaikutusleikkiopas. Oppaan tekijät ovat antaneet luvan Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön painattaa käyttöönsä yhteensä 400 kpl. oppaita. Tekijät antavat luvan käyttää oppaita ainoastaan Onnelan lastenkodissa ja perhekuntoutusyksikössä tehtävään työhön. Oppaat annetaan työvälineiksi Onnelan lastenkodin ja perhekuntoutusyksikön lasten vanhemmille ja molempien yksiköiden työntekijöille.

Kaikenlainen painattaminen tai sähköinen levittäminen ilman opinnäytetyön tekijöiden erillistä kirjallista sopimusta on kielletty. Oppaan tekijänoikeudet ovat oppaan tekijöillä.

Näitä sopimuksia on tehty neljä kpl., yksi jokaiselle osapuolelle. Oulussa, 30.3.2010.

 Eveliina Finnilä,
 vuorovaikutusleikkioppaan tekijä

 Varpu Kaisto,
 vuorovaikutusleikkioppaan tekijä

 Rauni Klemettilä, Onnelan lastenkoti
 Opinnäytetyön tilaajan edustaja

 Marja Alakokkare,
 perhekuntoutusyksikkö